

НУБІП України

НУБІП України

МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА

РОБОТА

11.02 – МКР. 1157 «С» 2023.07.14 001 ПЗ

ОРАЧОВ ВОЛОДИМИР СТАНІСЛАВОВИЧ

2023

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

Економічний факультет

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри організації

підприємництва та біржової діяльності

Д.е.н., проф.
(науковий ступінь, вчене звання)Микола ІЛЬЧУК
(підпис) (ПІБ)

« 18 » липня 2023р.

ЗАВДАННЯ

ДО ВИКОНАННЯ МАГІСТЕРСЬКОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ
СТУДЕНТУОрачов Володимир Станіславович

(прізвище, ім'я, по-батькові)

Спеціальність

076 - Підприємництво, торгівля та біржова діяльність

(код і назва)

Освітня програма

Підприємництво, торгівля та біржова діяльність

(назва)

Орієнтація освітньої програми

освітньо-професійна

(освітньо-професійна або освітньо-наукова)

Тема магістерської кваліфікаційної роботи «Розвиток біржової торгівлі
деривативами на валютні курси та криптовалюти»Затверджена наказом ректора НУБіП України від 14 липня 2023р. № 1157"С"

Термін подання завершеної роботи на кафедру

2023.11.05

(рік, місяць, число)

Вихідні дані до магістерської кваліфікаційної роботи:	законодавчо-нормативна база, наукова та періодична література, статистична звітність міжнародних і вітчизняних бірж, асоціацій, тощо.
---	---

Перелік питань, що підлягають дослідженню:

1. Теоретичні основи біржової торгівлі деривативами на валютні курси та криптовалюти
2. Аналіз біржової торгівлі деривативами на валютні курси та криптовалюти
3. Напрями розвитку біржової торгівлі деривативами на валютні курси та криптовалюти

Перелік графічного матеріалу (за потреби) 6 таблиць, 37 рисуноківДата видачі завдання « 17 » липня 2023 р.Керівник магістерської
кваліфікаційної роботи

(підпис)

Людмила БЕРЕЗОВСЬКА

(прізвище та ініціали)

Завдання прийняв до
виконання

(підпис)

Володимир ОРАЧОВ

(прізвище та ініціали студента)

ЗМІСТ	
ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ БІРЖОВОЇ ТОРГІВЛІ ДЕРИВАТИВАМИ НА ВАЛЮТНІ КУРСИ ТА КРИПТОВАЛЮТИ.	7
1.1. Особливості біржової торгівлі деривативами.....	7
1.2. Види та характерні ознаки деривативів.....	18
1.3. Валютні курси й криптовалюти, як біржові активи.....	27
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ БІРЖОВОЇ ТОРГІВЛІ ДЕРИВАТИВАМИ НА ВАЛЮТНІ КУРСИ ТА КРИПТОВАЛЮТИ.	34
2.1. Аналіз міжнародної біржової торгівлі.....	34
2.2. Структура біржової торгівлі деривативами.....	41
2.3. Оцінка стану біржової торгівлі деривативами на валютні курси та криптовалюти.....	47
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ РОЗВИТКУ БІРЖОВОЇ ТОРГІВЛІ ДЕРИВАТИВАМИ НА ВАЛЮТНІ КУРСИ ТА КРИПТОВАЛЮТИ	55
3.1. Використання фундаментального і технічного аналізу у біржовій торгівлі деривативами на валютні курси та криптовалюти.....	55
3.2. Удосконалення спекулятивних стратегій біржової торгівлі деривативами на валютні курси та криптовалюти.....	62
3.3. Торгові стратегії з використанням криптотрейдингу.....	67
ВИСНОВКИ	73
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	76

НУБІП України

НУБІП України

РЕФЕРАТ

Магістерська кваліфікаційна робота на тему «**Розвиток біржової торгівлі деривативами на валютні курси та криптовалюти**» викладена на 81 сторінці друкованого тексту, включає 6 таблиць і 37 рисунків. Робота складається зі вступу, трьох розділів і висновків. Для написання магістерської кваліфікаційної роботи використано 66 літературних джерела.

Метою магістерської кваліфікаційної роботи є удосконалення біржової торгівлі деривативами на валютні курси та криптовалюти в сучасних умовах.

До основних завдань магістерської кваліфікаційної роботи відносяться: розгляд економічної сутності біржових деривативів та їх видів у міжнародних джерелах та вітчизняному законодавстві; характеристика основних валютних курсів та криптовалюти, якими нині здійснюється торгівля на провідних міжнародних біржових майданчиках; оцінка сучасного стану біржової торгівлі деривативами на валютні курси та криптовалюти; визначення напрямів розвитку біржової торгівлі деривативами на валютні курси та криптовалюти.

Об'єктом дослідження являються процеси біржової торгівлі деривативами на валютні курси та криптовалюти.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних й практичних засад біржової торгівлі деривативами на валютні курси та криптовалюти у контексті глобалізації та нестабільності міжнародних фінансових ринків.

Методи дослідження включають: монографічний метод, спостереження та узагальнення, аналіз статистичних даних й порівняння, синтез, абстрагування, графічний, тощо.

Інформаційна база: законодавчо-нормативна база, наукова та періодична література, статистична звітність міжнародних і вітчизняних бірж, асоціацій, тощо.

Ключові слова: БІРЖОВА ТОРГІВЛЯ, ДЕРИВАТИВИ, ВАЛЮТНІ КУРСИ, КРИПТОВАЛЮТА, Ф'ЮЧЕРСИ, ОПЦІОНИ, БІРЖА

ВСТУП

НУБІП України

Міжнародна біржова торгівля валютними курсами та криптовалютами на товарних та фондових біржах сьогодні характеризується високим рівнем розвитку завдяки інноваціям у індустрії фінансової інженерії.

Учасники ринку мають змогу використовувати ефективно сучасні біржові інструменти на валютні курси та криптовалюти, як в якості інструментів спекуляції, так і в якості механізму хеджування для управління підвищеними курсовими ризиками, що виникають через постійну цінову нестабільність на міжнародних та національних валютних ринках.

Сучасні ринки біржової торгівлі валютними курсами та криптовалютами являються регульованою та систематизованою формою інтернет-трейдингу стандартизованими біржовими деривативами різних типів та форм. Кожна товарна та фондова біржа має у своєму арсеналі можливість диверсифікувати розробку і впровадження власних специфікацій біржових деривативних контрактів на найбільш популярні у світі валютні курси та криптовалюти, наряду з традиційним товарними та фондовими активами, такими, як фондові індекси, відсоткові ставки чи товарні активи.

У світлі вищезазначеного, сьогодні особливої актуальності набуває вивчення особливостей біржової торгівлі валютними курсами та інноваційними для біржових майданчиків – криптовалютами не лише з метою опанування сучасними досягненнями міжнародного досвіду, але й з точки зору потенціалу їх впровадження на вітчизняних ринках капіталу та організованих товарних ринках.

Магістерська кваліфікаційна робота пройшла апробацію на Студентській науково-практичній конференції «Соціально-економічні аспекти розвитку України в умовах глобальних викликів» 9-10 листопада 2023р., НУБІП України. За результатами опубліковані тези: «Тенденції біржової торгівлі деривативами на валютні курси та криптовалюти».

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ БІРЖОВОЇ ТОРГІВЛІ ДЕРИВАТИВАМИ НА ВАЛЮТНІ КУРСИ ТА КРИПТОВАЛЮТИ

1.1. Особливості біржової торгівлі деривативами

Біржова торгівля виконує важливу роль у формуванні фінансової системи будь-якої країни. Сьогодні високо розвинуті організовані ринки є фундаментальними елементами кожної ринкової системи. Без біржової торгівлі деривативами неможливо аналізувати та прогнозувати кон'юнктуру міжнародних валютних ринків.

В Україні, починаючи з 1 липня 2021 року вступив в силу новий закон, який доповнив базу регулювання біржової торгівлі деривативними контрактами – це Закон України "Про ринки капіталу та організовані товарні ринки". Саме цей законодавчий акт встановив основні правові засади біржової торгівлі деривативами на ринках капіталу та організованих товарних ринках [1-5].

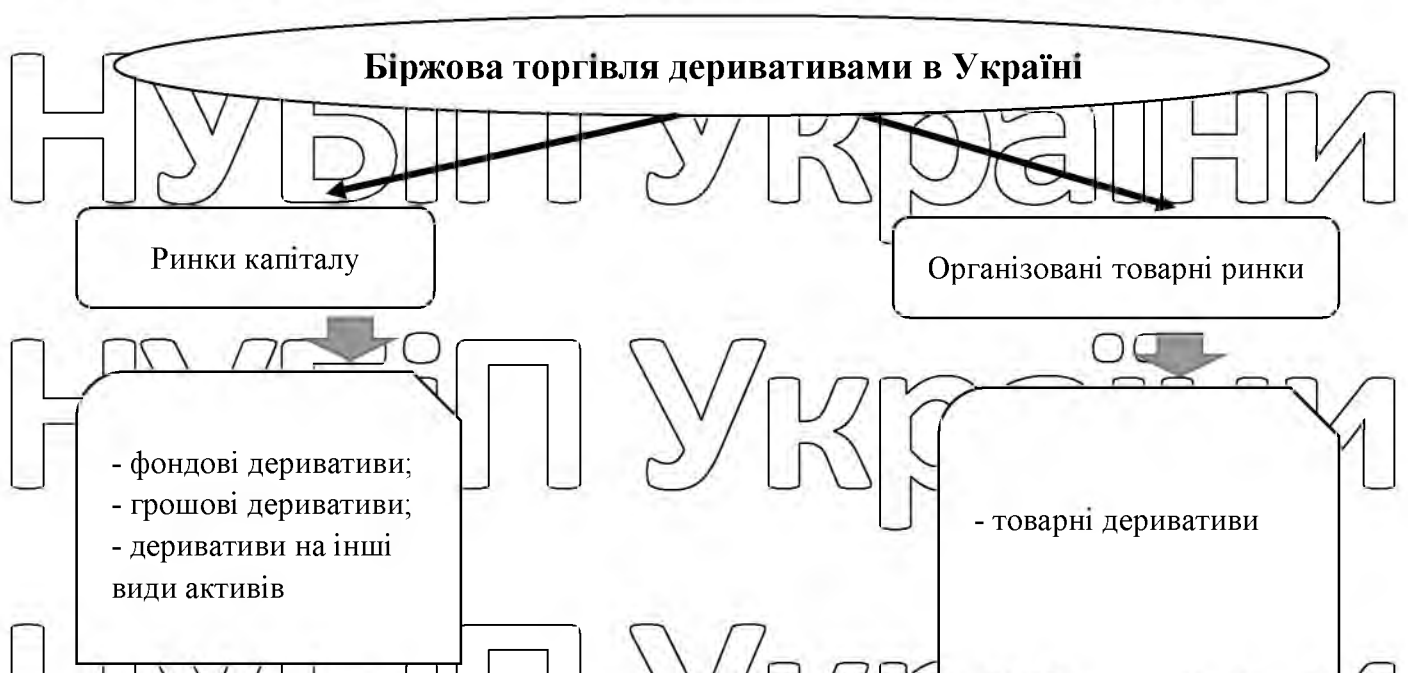

Рис. 1.1. Види ринків біржової торгівлі деривативами в Україні

Джерело: побудовано на основі джерела [3]

Біржова торгівля деривативними контрактами мала досить тривалу історію розвитку і розпочалась з торгівлі товарними активами. Лише з кінця минулого століття досить швидко почала активізуватись торгівля фінансовими деривативами, зокрема деривативними контрактами на валютні курси. Водночас, більш інноваційною стала біржова торгівля деривативами на криптовалюті, які також виникли не досить давно, проте стали широко популярним спекулятивним інструментом.

Нині дослідження біржової торгівлі деривативами є досить актуальним як у міжнародній, так і вітчизняній практиці [6-10; 12; 15; 17; 21-22; 24-33; 36-44; 50-55].

У міжнародній практиці деривативи з'явилися не досить швидко, а спочатку еволюціонували з торгівлі спотовими контрактами на аграрні активи.

Поглиблений погляд на історію розвитку біржової торгівлі деривативами показує, що перші згадки про подібні інструменти такого типу можна побачити ще тисячу років тому. Важливо зазначити, що міжнародна практика біржової торгівлі деривативами ґрунтується на організаційних засадах, які вимагають певних інститутів та регуляторів. Іншими словами, біржова торгівля деривативами формувалась поступово і була обґрунтована вимогами ринкових учасників, а не державними органами чи державними інститутами, на відміну від нашого вітчизняного досвіду впровадження торгівлі деривативами на товарних ринках, а саме на ринку сільськогосподарської продукції. Ця різниця чітко простежується в характерних рисах міжнародній торгівлі деривативами на високо розвинених і менш розвинених біржових ринках [27].

На початку історії української біржової торгівлі на товарних та фондових біржах існувало слабе розуміння поняття деривативів, проте з часом у вітчизняних законодавчих актах почали удосконалюватись визначення економічної сутності та видів деривативів [1-5].

Сучасні міжнародні біржові електронні майданчики деривативів – це мега-конкурентні інтернет-платформи для різних видів деривативів на товарні та фінансові біржові активи. У міжнародній літературі часто зазначається, що

зрілість економічної системи країни характеризується рівнем розвитку біржової торгівлі за видами деривативів, які доступні та широко застосовуються учасниками ринку (рис. 1.2).

Джерело: побудовано на основі [27]

Для детального з'ясування економічної природи деривативів на валютні курси та криптовалюти, необхідно простежити і визначити основні риси й умови забезпечення біржової торгівлі деривативами на міжнародних біржових майданчиках [27].

Необхідно зазначити, що існує чітка паралель між ступенем розвитку бірж деривативів та зрілістю ринкової економіки будь-якої країни. Наприклад,

країни з розвинутою економічною системою та ринковою економікою сьогодні мають універсальні електронні біржові майданчики, які були сформовані через злиття та поглинання бірж [27].

Універсальні торгові біржові платформи є яскравим результатом конкуренції та створення біржових альянсів, що поклало в основу вільний доступ учасникам біржі одночасно до різних біржових сегментів і біржових активів різноманітних товарних чи фінансових груп. Наприклад, біржова платформа Чиказької біржі CME Group дозволяє учасникам торгівлі деривативами торгувати біржовими ф'ючерсними чи опціонами на ф'ючерсні контракти на різні аграрні сировинні активи (соєві боби, кукурудза пшениця), а також товарні активи з групи металів чи енергоресурсів (золото, платина, срібло, нафта, газ) і одночасно різні фінансові активи – валютні курси, процентні ставки, фондові індекси та криптовалюти. Як бачимо, елементи товарних бірж, фондових бірж і валютних бірж поєднані одночасно в одному місці і в один час [27].

Універсалізація біржової торгівлі деривативами є важливим фактором зниження вартості участі в торгах для учасників біржових торгів, оскільки витрати значно зменшуються і скорочується час на пошук різних брокерів – членів спеціалізованих біржових майданчиків. Таким чином, глобалізація є яскравим прикладом процесу інтеграції товарних і фінансових біржових ринків у міжконтинентальному масштабі [27].

Незрілість біржової торгівлі деривативами та економічної системи в цілому можна побачити на основі розгляду структури проведених на біржах біржових операцій, а також наявності нормативно-правової бази та відповідних біржових інститутів – клірингової палати.

Ф'ючерсні контракти, що укладаються на біржових ринках, за своєю економічною природою є похідними контрактами. Ознака похідності стала ключовою у формуванні сучасних видів біржових деривативів. Саме похідність виявляє базу або актив, від якого походить вартість біржового деривативу. Таким чином похідність є основною ознакою біржового деривативного контракту.

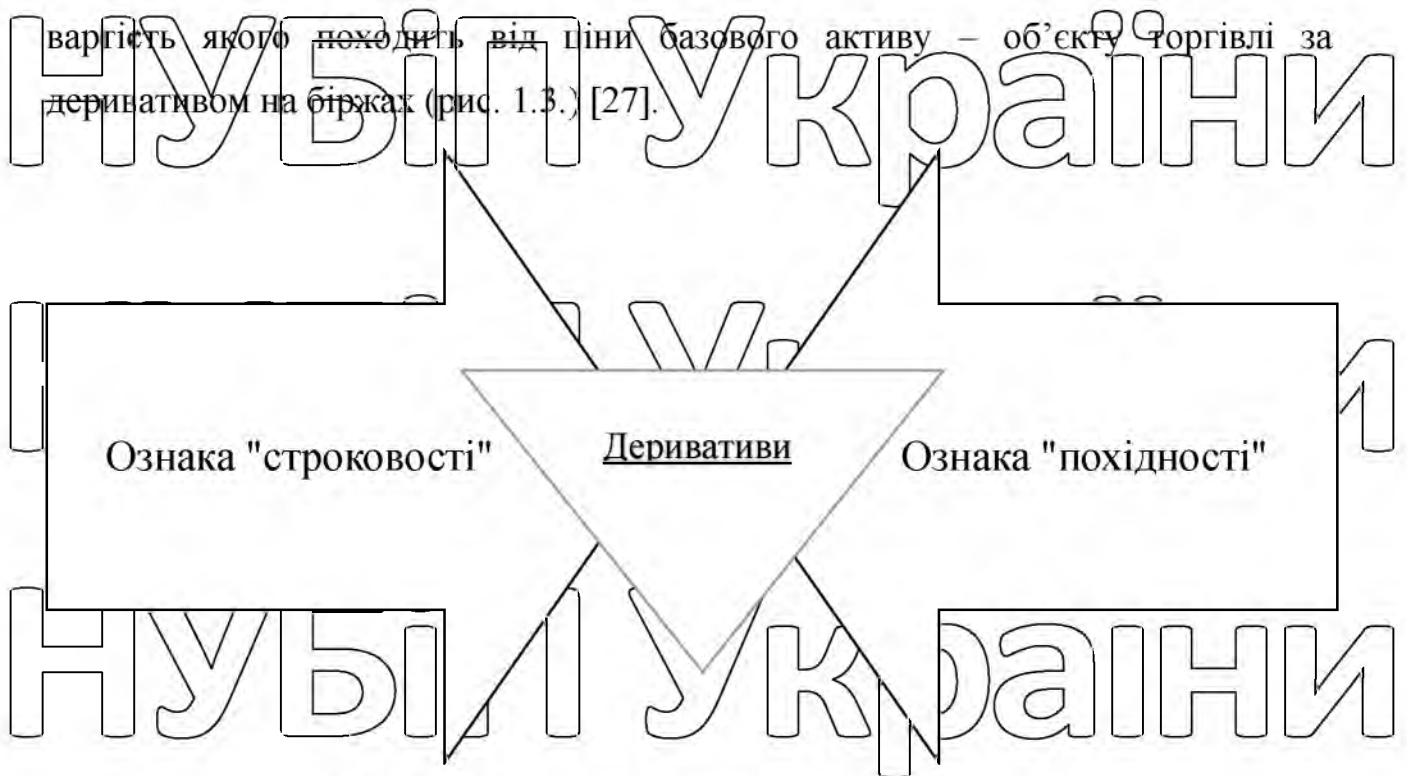

Рис. 1.3. Основні ознаки біржових деривативів

Джерело побудоване на основі [27]

Історично в основі торгівлі деривативами на біржових та позабіржових торгових майданчиках також лежить інша ознака – це "строковість".

Строковість – це характеристика, яка описує економічну сутність торгівлі деривативами на біржах від самого початку і до нині.

Строковість – це, в першу чергу, форма укладання і виконання деривативів або механізм їх обігу на біржових чи позабіржових ринках.

Зокрема, відсутність систем клірингу та розрахунків була першою ознакою того, що біржові ринки не здатні повноцінно забезпечити ознаку строковості для таких біржових деривативів, як ф'ючерси та опціони на ф'ючерсні контракти.

Строк погашення деривативів – це простий механізм клірингу та розрахунків за такими контрактами. З метою стабілізації біржового шіндутворення й збалансування попиту на біржові інструменти, які доступні на організованих ринках, учасники біржової торгівлі можуть використовувати різні способи закриття своїх позицій (рис. 1.4.) [27].

Перші зразки таких деривативних контрактів були дуже схожими на похідні інструменти, зокрема товарні форварди. Однак витоки форвардних контрактів можна простежити вперше на різних аграрних ринках Європи та Азії.

Це було пов'язано з тим, що сезонні фактори на сільськогосподарських ринках вимагають стабілізації ціни пропозиції як на початку, так і наприкінці маркетингових років.

Термін "строк виконання" означає фіксований проміжок часу між відкриттям біржових позицій та їх закриттям (рис. 1.4) [27].

Рис. 1.4. Характеристика ознаки строковості біржових деривативів

Джерело: побудовано на основі [27, С. 17]

Відкриття позиції на біржі розпочинається відразу при купівлі чи продажу деривативів. Після цього існують певні періоди до часу виконання біржових деривативів – це може бути від одного місяця до кількох років.

Виконання біржових деривативів можливе до періоду дії цих контрактів. На біржі термін дії біржових деривативів називається часом експірації контрактів.

Закриття позицій за деривативами на біржах можливе як вкінці експірації так і до закінчення терміну дії деривативів. Крім того, даги експірації по місяцях і

числах календарного року стандартизуються на біржі і учасники біржових торгів не можуть їх змінювати.

Як перші прототипи ф'ючерних контрактів торгівля форвардами принесла на біржовий ринок низку ризиків. Тому, щоб покращити торгівлю даними видами строкових контрактів, біржі намагалися створити механізм, який би гарантував виконання даних угод. Пізніше цю функцію перебрали на себе клірингові палати. Основною рушійною силою розвитку біржової ф'ючерсної та опціонної торгівлі була стандартизація деривативів як товарних, так і фінансових (рис. 1.5).

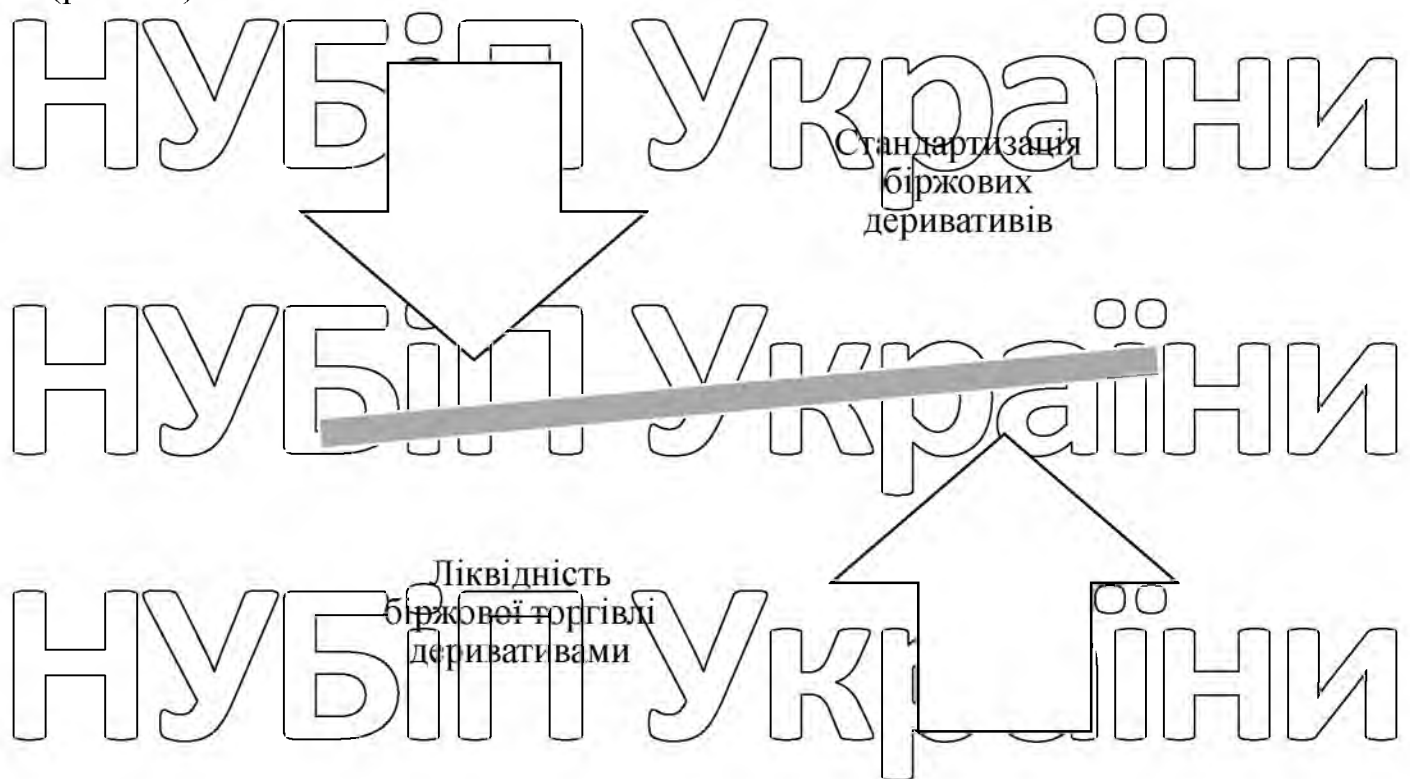

Рис. 1.5. Залежність зростання ліквідності біржової торгівлі деривативами від наявності їх стандартизації

Джерело: [27, С. 18]

Потреба у стандартизації характерних ознак біржових деривативів виникла з метою покращення рівня гарантій виконання біржових деривативів з метою надання прискореного обігу між покупцями та продавцями, що прямо впливає на біржову ліквідність торгівлі.

Стандартизація параметрів біржових ф'ючерсних й опціонних контрактів спричинила розвиток не тільки товарних деривативів, а й фінансових деривативних інструментів.

Стандартизація біржових деривативів також сприяла прискоренню розрахунків та виконання цих угод на біржових платформах. Запровадження механізмів клірингу та розрахунків допомогло забезпечити надійну гарантію виконання цих угод.

Вперше в історії біржових ф'ючерсних ринків стандартизація систем розрахунків та запровадження нового підходу до гарантування виконання угод дозволили перейти від «поставочної» форми їх ліквідації до розрахункової завдяки наявності механізмів клірингу (рис. 1.6) [27].

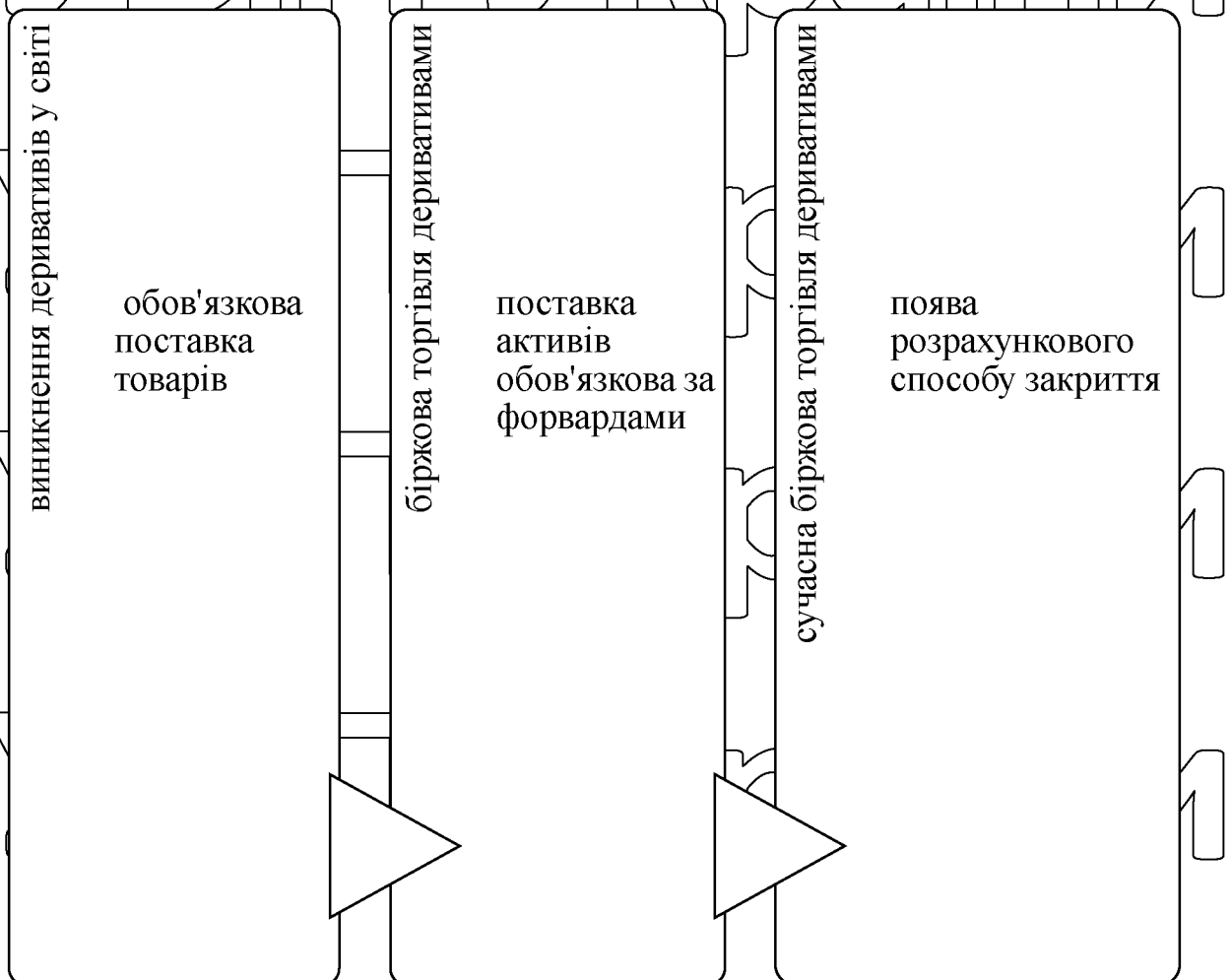

Рис. 1.6. Напрями трансформації способів виконання біржових позицій за деривативами на товарні та фінансові активи

Джерело: [27, С. 19]

Спосіб розрахунків замість поставки за деривативами на біржах створив нові можливості для використання біржових деривативів, особливо при спекуляції (рис. 1.7.) [27].

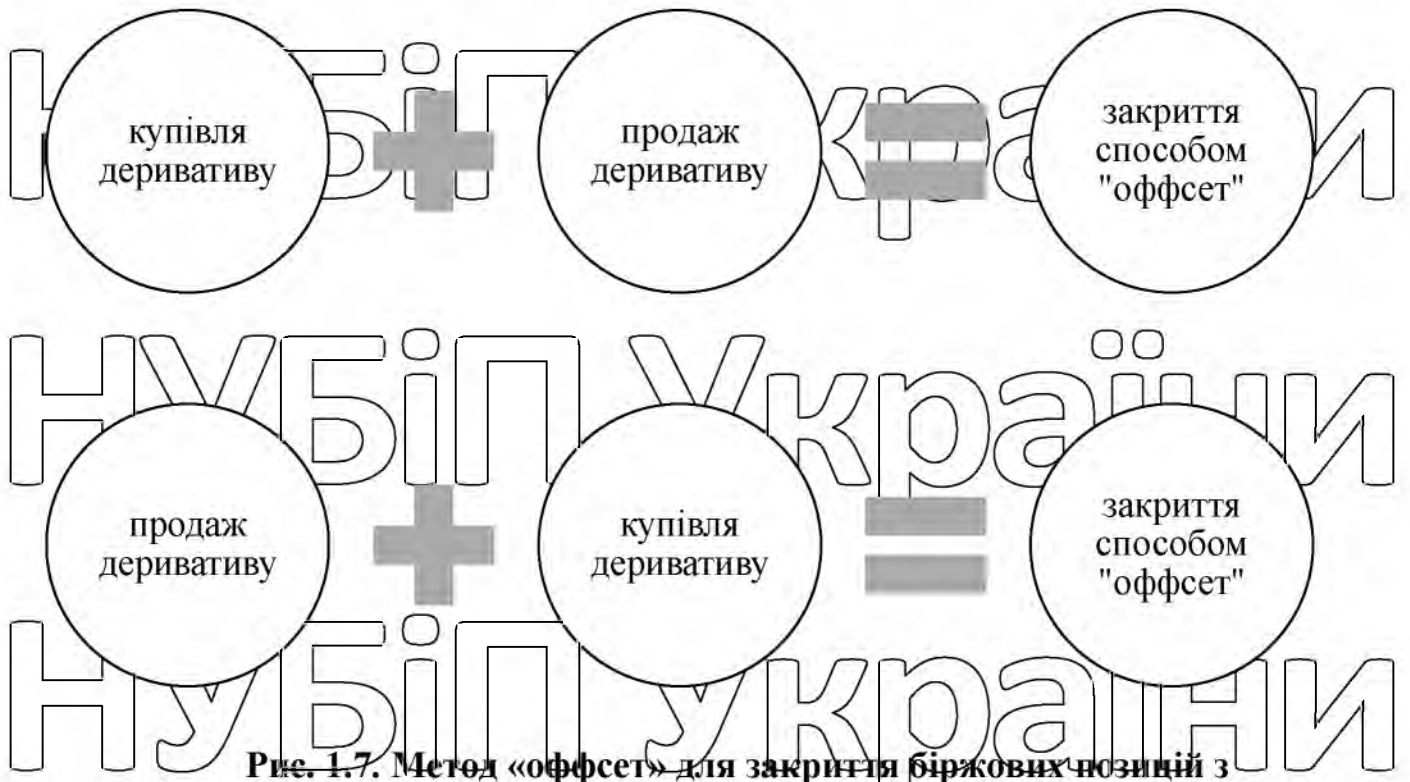

Рис. 1.7. Метод «оффсет» для закриття біржових позицій з деривативами без поставки

Джерело: [27, С. 20-21]

Стандартизація механізмів укладання й виконання деривативів на біржах забезпечила виконання зобов'язань учасників біржових торгів через кліринг за укладеними ними угодами та дозволила використовувати новий метод дострокової ліквідації деривативних контрактів. Цей метод передбачав взаємозалік відкритих позицій учасників біржових торгів через зворотні дії. Процедура взаємозаліку значно спростила спосіб, у який здійснюється кліринг відкритих позицій за деривативами на біржах. Як наслідок, багато інвесторів та біржових спекулянтів зацікавилися цим методом. Новий метод розрахунків за біржовими деривативами швидко підвищив ліквідність торгів. Зрештою, стало можливим дострокове закриття позицій зворотним способом. Коли учасники біржі спочатку відкривали позицію на купівлю, їм

доводилося продавати біржові деривативи, щоб відбувся взаємозалік. Це гарантувало, що як взаємозалік зобов'язань, так і розрахунок за біржовим контрактом може відбутися в кінці експірації контрактів без передачі самого біржового активу. При відкритті позицій на продаж поведінка біржових трейдерів є протилежною до вище вказаної.

Оффсет став новим механізмом розрахунків за деривативами без поставки активів і надав деривативним контрактам фінансових ознак. Навіть деривативи на аграрну продукцію, які раніше накладали зобов'язання купити або продати біржовий аграрний актив, перетворились на фінансові інструменти у разі врегулювання відкритих позицій та взаємозаліку шляхом оффсету [27].

Крім наведених вище характеристик деривативів, на важливу увагу заслуговує характеристика "похідності", яка найбільш чітко виражає поняття та функціональні риси деривативів.

Більшість дослідників сьогодні, як і в минулому, використовують ознаку "похідний" при тлумаченні терміну "дериватив" [27].

У багатьох наукових та довідкових джерелах "деривативи" мають досить схоже трактування їх економічної сутності і призначення на біржових майданчиках.

Фінансовий механізм деривативів наклав свій відбиток на цей термін і його трактування. Починаючи з сімдесятих років минулого століття, поняття широко використовується на міжнародних біржових майданчиках і в основному асоціюється з характеристиками фінансових деривативів. У зв'язку з цим порівняння різних визначень деривативів вказує на присутність схожих характеристик (табл. 1.1) [27].

Як довідкові джерела, так і багато авторів при трактуванні сутності деривативів згадують ознаки похідності та строковості, а також згадується фінансовий характер таких угод.

Усі наведені вище приклади мають характеристики деривативів у своєму тлумаченні. Деривативні угоди являють собою ціни, похідні від ціни базового активу, що лежить в основі деривативів.

Таблиця 1.1.

Трактування терміну «дериватив» у різних джерелах

№	Автори або джерела	Сутність деривативів
1	Дж. Блек	(від англ. Derivative) – похідні фінансові інструменти, вартість яких визначається ціною базового активу (товару, цінного паперу або валюти).
2	С. Вайн	деривативні контракти, ціни на які залежать від зміни цін на інші активи (нафта, золото, сільськогосподарська продукція).
3	Е. Інгліс-Тейлор	похідні фінансові інструменти, включаючи умовні операції, вартість або ціна яких залежить від вартості або ціни базового активу.
4	Дж. Халл	фінансові інструменти, засновані на простіших активах, що зазвичай торгуються на активних ринках
5	Р. МакДональд	інструмент або контракт між двома торговими партнерами, вартість якого визначається ціною іншого активу.
6	А.Б. Фельдман	деривативи є "похідними" з точки зору вартості та ціни базового інструменту і дозволяють реалізувати права, що містяться в цих інструментах, у майбутньому.
7	Довідник термінів Reuters	фінансовий інструмент позабіржового ринку (OTC – Market), який походить від активів, що лежать в його основі
8	Довідник Комісії товарної ф'ючерсної торгівлі	фінансові інструменти, включаючи цінні папери, індекси, боргові інструменти, товари та інші похідні фінансові інструменти, ціна яких безпосередньо пов'язана з вартістю одного або декількох активів, що торгуються як на біржовому, так і на позабіржовому ринках. Деривативи передбачають купівлю-продаж прав або зобов'язань, пов'язаних з певним активом, але не передбачають прямого переходу права власності.

Джерело: [27]

Тривалий час термін "дериватив" не використовувався у національній практиці учасників біржових торгів. Англійський переклад терміну "дериватив"

спричинив досить багато непорозумінь, що призвело до популяризації терміну "похідний фінансовий інструмент" [27].

Термін "дериватив" походить з латинської мови (derivatus – відкладання, delivatio – відхилення). Зазвичай "деривативний контракт" перекладається на англійську мову як похідний інструмент з акцентом на похідну функцію [27].

Біржові деривативні контракти – це стандартизовані контракти, які вказують на право або зобов'язання купити або продати біржові активи, наприклад цінні папери, матеріальні чи нематеріальні активи або валютні курси чи криптовалюти в майбутньому за певних умов. Стандартна форма деривативів, порядок їх випуску та обігу встановлюються законодавством України, зокрема Законом України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки» [27].

Біржова торгівля деривативами видозмінювалась, що призвело до постійного удосконалення технології торгівлі та видів деривативних контрактів.

1.2. Види та характерні ознаки деривативів

Еволюція біржових деривативів тривала протягом століть, що призвело до появи і трансформації різних типів цих операцій.

Деривативні контракти можна використовувати для хеджування цінних і курсових ризиків, використовуючи різні типи інструментів на біржах.

Сьогодні міжнародна практика та наукові джерела по-різному класифікують деривативи. Систематизація існуючих ознак дозволила виділити наступні ознаки (рис. 1.8) [27].

- різновиди біржових активів;
- сфера обігу деривативів;

НУБІП України

- різновиди біржових контрактів;
- механізм закриття деривативів;
- стратегії використання деривативів.

Рис. 1.8. Ознаки класифікації біржових деривативів

Джерело: [27]

Класифікація деривативів за типом базового активу може бути більш

класичною або розширеною. Класична класифікація деривативів за типом активу

складається з двох груп (рис. 1.9) [27].

- товарна біржові деривативи;
- фінансові біржові деривативи.

Класифікація за видами біржових активів є найбільш широко

використовуваною на міжнародних біржових майданчиках. Хоча цю характерну

ознаку можна класифікувати ще більш детально.

НУБІП України

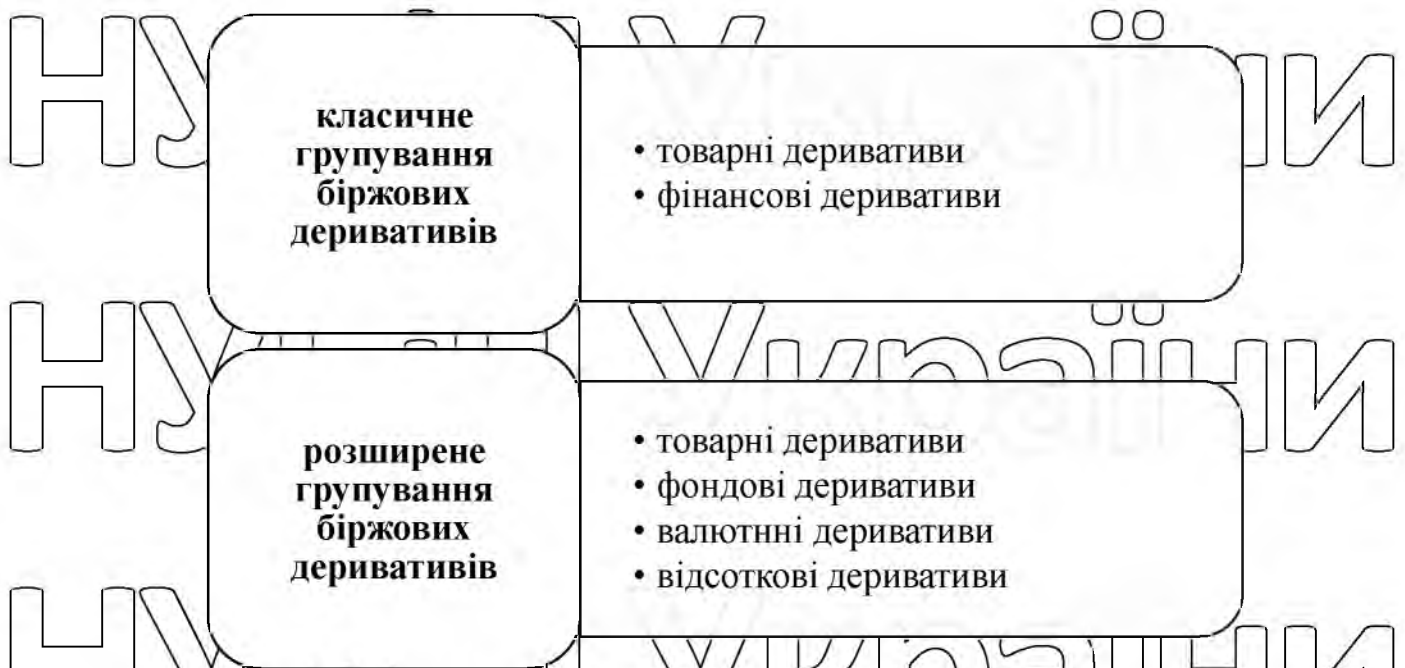

Рис. 1.9. Класифікація біржових деривативів за видами активів

Джерело: [27]

Розширена класифікація включає більш деталізоване групування біржових деривативів, яка зустрічається сьогодні в усіх зарубіжних джерелах [27].

- товарні (Commodity);
- фондові (Equity);
- валютні (Currency);
- відсоткові (Interest Rate).

Фінансіалізація міжнародної біржової торгівлі деривативами передбачає розробку нових сучасних та інноваційних інструментів, які є результатом вимог, переважно спекулянтів, які готові ризикувати і продовжувати біржову торгівлю біржовими деривативами на нові види активів. Інноваційні інструменти нині носять переважно розрахунковий характер і можуть в більшості випадків закриватись у розрахунковий спосіб та без поставки фінансових активів. Такі біржові деривативи в своїй основі несуть різні фінансові показники або зміну динаміки цих показників, наприклад такими є кліматичні деривативи або

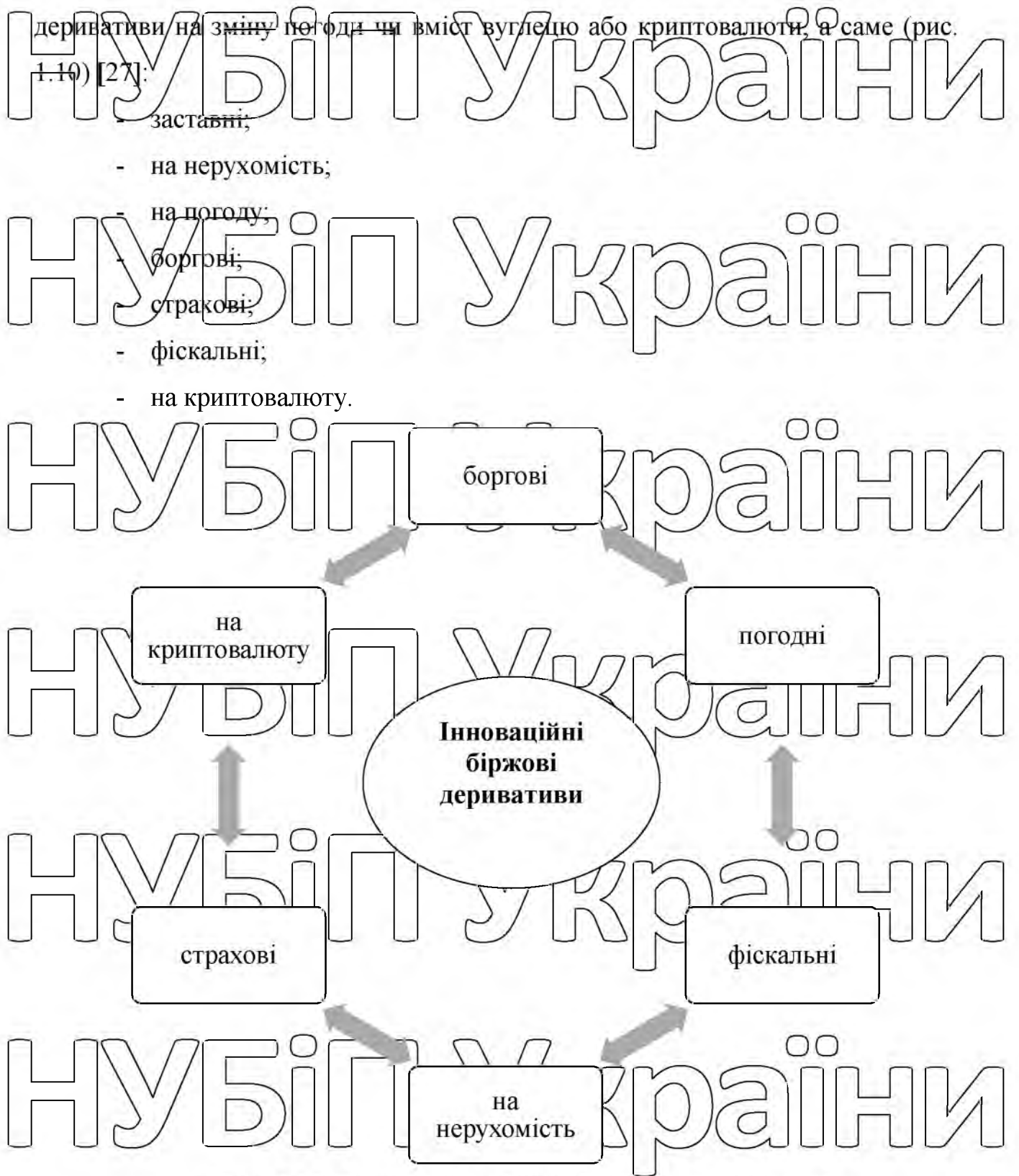
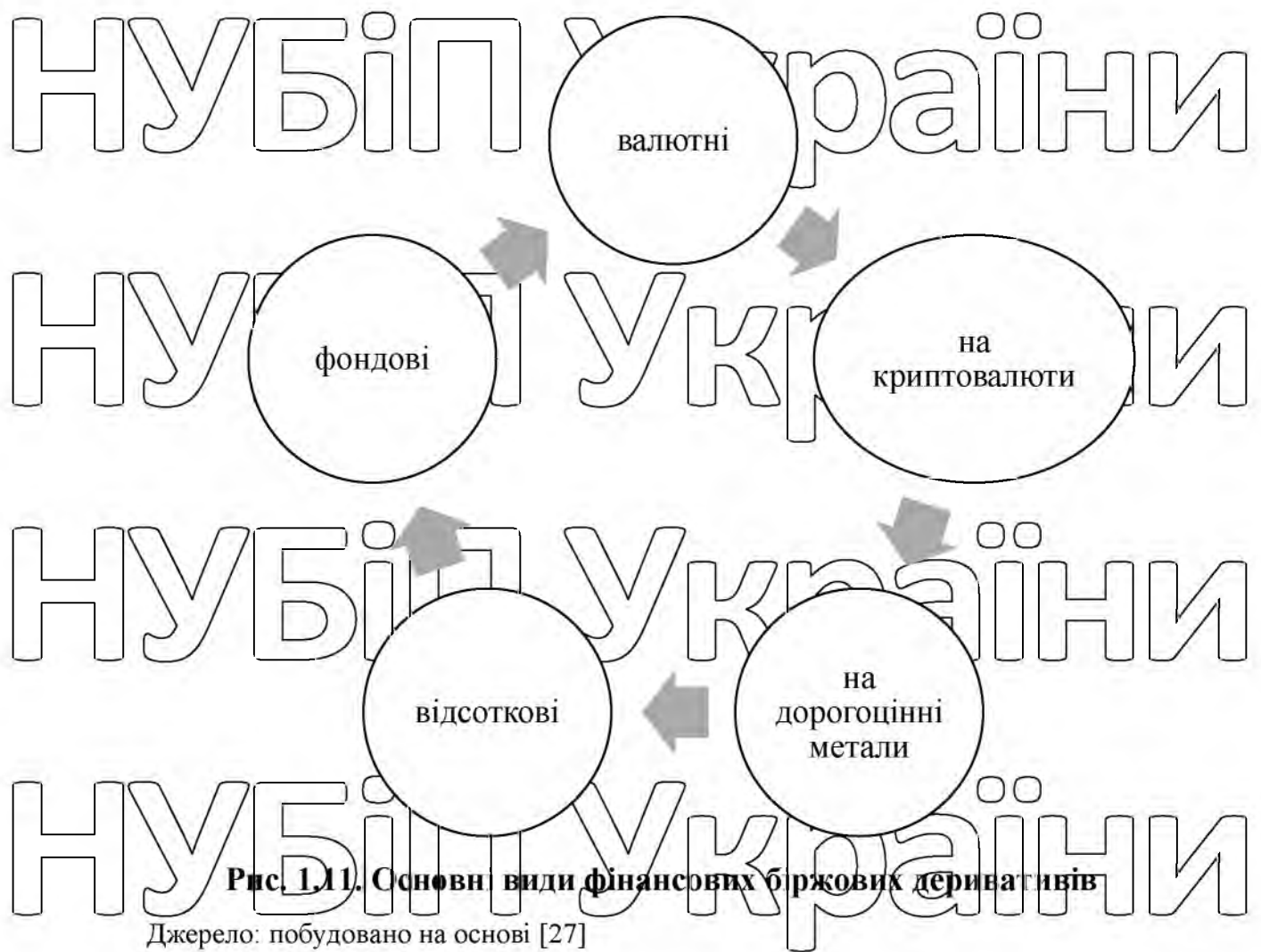

Рис. 1.10. Типи інноваційних біржових деривативів

Джерело: [27]

Фінансова група біржових деривативів сьогодні має широку номенклатура, проте основними активами є наступні (рис. 1.11.) [27].

Торгівля біржовими деривативами має витoki і історію від позабіржового ринку деривативів. Перші форвардні деривативи на аграрну продукцію активно використовувалися тисячі років у різних частинах світу: Європі, Азії, а згодом і в Північній Америці. На біржових ринках торгівля деривативами стартувала з форвардів та потім ф'ючерсів на аграрну продукцію. Отже, деривативи можна розділити на дві групи за сферою розповсюдження (рис. 1.12) [27]:

- біржова торгівля деривативами;
- позабіржова торгівля деривативами.

Організація обігу біржових деривативних контрактів також створила умови для розвитку та появи нових деривативів. Біржові деривативи, на відміну від позабіржових, відрізняються стандартизованими параметрами торгівлі й високими вимогами щодо гарантій ліквідації відкритих позицій.

Рис. 1.12. Деривативні контракти за сферою обігу

Джерело: [1, с. 18-25; 9, с. 112-114]

Позабіржові деривативи мають значно нижчі вимоги, що робить їх більш доступними та менш гарантованими. Якщо порівняти обсяги торгівлі біржових та позабіржових деривативів, то можна побачити, що на позабіржову торгівлю деривативами припадає понад 75% від загального обсягу світової торгівлі товарними та фінансовими активами [27].

Біржові деривативи – це інструменти з високою ліквідністю та гарантіями виконання. Отже, біржові деривативні контракти є інструментами з низьким рівнем ризиків щодо їх виконання.

Стандартизована структура біржових деривативів сприяє їхній високій ліквідності й популярності в інвестиційній діяльності трейдерів.

У класифікації деривативів за їх типами залишається актуальною традиційна класична класифікація на чотири типи контрактів (рис. 1.13) [27]:

- біржові чи позабіржові форварди;
- біржові ф'ючерси;
- біржові й позабіржові опціони;
- біржові й позабіржові свопи.

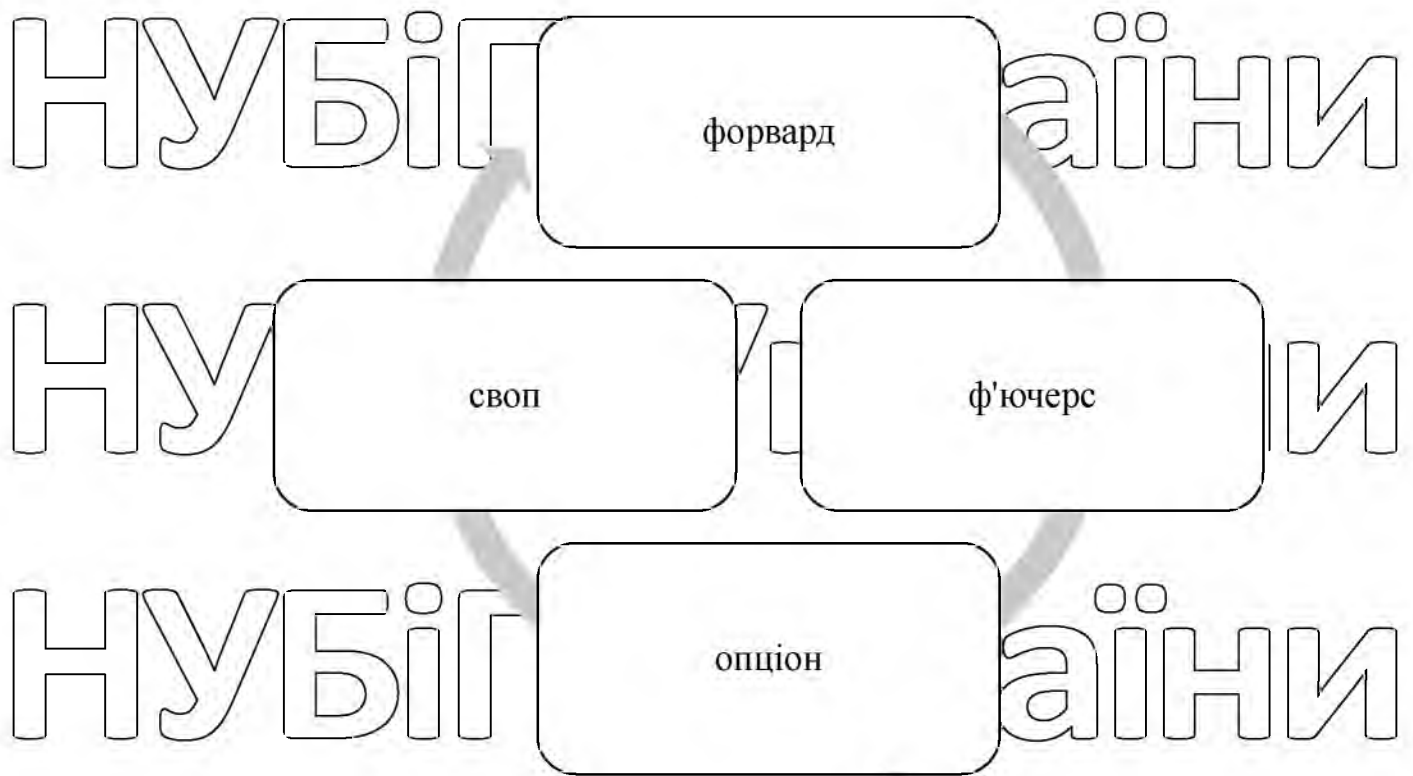

Рис. 1.13. Біржові та позабіржові деривативи за видами угод

Джерело: [27]

Похідні контракти або деривативи з'явилися на біржовому ринку в процесі еволюції. На кожному етапі функціональні характеристики деривативів видозмінювалися. Форвардні й ф'ючерсні контракти передбачали обов'язкову поставку й замінили один одного, опціони надавали покупцеві право вибору, а свопи пропонували обмінні операції [27].

Українське законодавчо-правове поле також передбачає чотири типи деривативних контрактів: форварди, ф'ючерси, свопи та опціони [1-5, 27].

Як зазначалося вище, в результаті тривалої еволюції біржові деривативи часто використовувалися не з метою володіння активом, тобто в результаті поставки, а за допомогою використання механізму закриття позиції офсетом (рис. 1.14) [27].

Сьогодні використання деривативів класифікує їх за видами біржових стратегій торгівлі на [27]:

- деривативні контракти з метою хеджування;
- деривативні контракти з метою спекуляції;

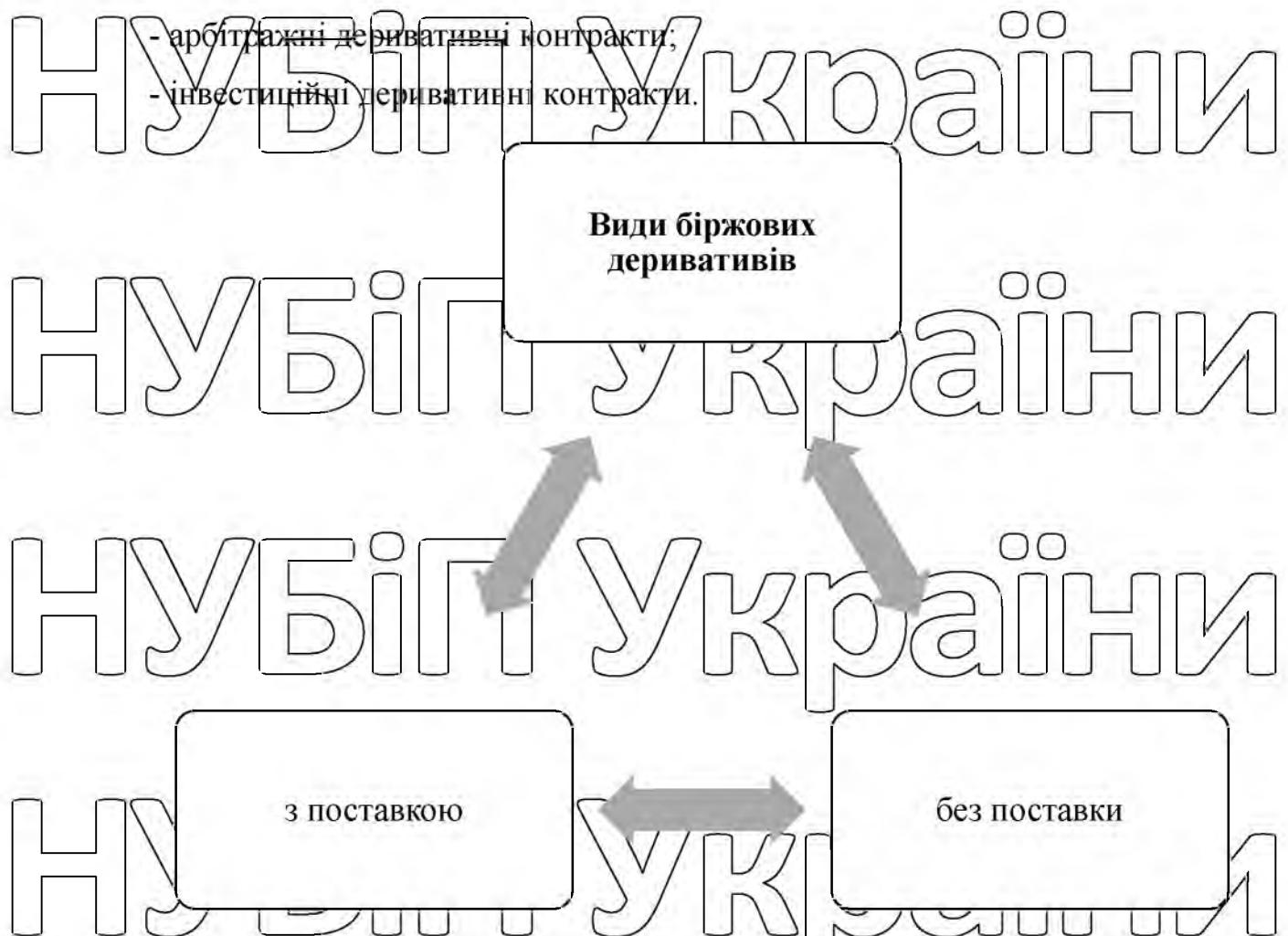

Рис. 1.14. Види біржових деривативів за способом ліквідації

Джерело: [27]

Згідно з першим визначенням, деривативи зазвичай використовуються для хеджування цінних ризиків. Зараз хеджування є універсальним інструментом як для спекулянтів, так і для хеджерів. Всі спекулянти на фондовому ринку мають на озброєнні цілу низку функціональних стратегій хеджування [27]

Інвестування в похідні контракти є високо ризикованою стратегією, яка вимагає постійного моніторингу цінних коливань, що підвищує потребу в управлінні цінними ризиками. Отже, використання деривативів для спекулятивної торгівлі є ще однією особливістю популярності біржових деривативів сьогодні [27]

Спекулятивні стратегії користуються високим попитом на ринку серед усіх типів інвесторів, а саме: від дрібних інвесторів до великих інвестиційних компаній.

Використання біржових деривативів в арбітражних цілях дещо схоже на спекулятивну торгівлю.

Спекуляції на позабіржовому ринку значною мірою зумовлені бажанням інвесторів здійснювати капіталовкладення у акціонерний капітал та отримання великих прибутків від торгівлі на товарних й фондових біржах. Біржові продукти є ефективним способом вільного інвестування та вкладення коштів у високоліквідні фондові інструменти, валютні курси, криптовалюти, тощо.

Арбітраж ефективно поєднує біржові та позабіржові інструменти, але він є більш ризикованим, і лише висококваліфіковані спекулянти мають по-праву користуватись арбітражними стратегіями [27].

Найпопулярнішою арбітражною стратегією є стратегія торгівлі на спреді. Ефективність таких стратегій доведена десятиліттями, особливо на ринках товарних та валютних активів.

Інвестиційні операції з біржовими деривативами представляють сучасний міжнародний інвестиційний форум. Біржі стали центрами, де акумулюються і передаються в необхідні сфери великі інвестиційні ресурси.

Незалежно від того, чи використовуються біржові деривативи для хеджування цінних ризиків або з метою спекуляцій, мета отримання прибутку є першочерговою.

У багатьох інформаційних джерелах хеджери й спекулянти часто порівнюються відповідно до їхніх поведінкових стратегій.

Одні прагнуть захистити себе від цінного ризику, а інші беруть на себе цінний ризик з метою отримання надприбутку.

Хоча вони мають різні цілі та поведінкові стратегії – і ті, й інші в кінцевому підсумку прагнуть отримати прибуток від своїх стратегій торгівлі.

1.3. Валютні курси й криптовалюти, як біржові активи

Біржова торгівля фінансовими активами набула широкого використання вкінці минулого століття. Початком стала відміна Бреттон-Вудської угоди та запровадження плаваючих валютних курсів [45-50].

Валютні курси відразу ж стали об'єктом торгівлі на позабіржових та біржових майданчиках. При цьому, біржі запровадили торгівлю валютними курсами на основі валютні пари, які були досить популярними на Міжнародному валютному ринку.

Валютні біржові деривативи – це похідні фінансові інструменти, які укладаються на основні види валютних курсів і забезпечують [50]:

- формування і прогнозування курсу двох валют або валютної пари на міжбанківському валютному ринку;

- використання з метою хеджування валютного ризику;

- застосування з метою валютних спекуляцій та арбітражу;

- використання наступних видів валютних деривативів: валютні форвардні контракти, валютні ф'ючерси, валютні свопи, валютні опціони та валютні бінарні опціони;

- формування вартості базових активів – іноземної валюти.

Фінансові менеджери використовують валютні деривативи щоб [50]:

- зменшити ризики, пов'язані з грошовими потоками через хеджування валютних курсів;

- використати наявні курсові ризики та зайняти позиції в очікуванні прибутків, спекуляції чи арбітражу.

Отже, валютні курси виступають чудовим інструментом для біржової торгівлі як в якості базового активу хеджерів, так і спекулянтів.

Біржові валютні деривативи – це строкові біржові контракти, які зобов'язують покупця та продавця укласти угоду за встановленим валютним курсом та в заздалегідь визначений час у майбутньому [51].

Формування біржових котирувань на валютні курси на біржах тісно пов'язано з формуванням валютних курсів на Міжбанківському валютному ринку Forex.

Ключова відмінність між ринком Forex і біржовим ринком валютних деривативів полягає в тому, що на перший не поширюються правила й положення щодо стандартизації та клірингу, тоді як на другому угоди здійснюються на визначених умовах за чітко затвердженими правилами торгівлі [51].

Ціна всіх ф'ючерсних контрактів базується на базовому активі, який у цьому випадку буде валютним курсом однієї з популярних валютних пар. Усі ф'ючерси на валютні курси укладаються з конкретною датою виконання, у цей момент має відбутися поставка валюти, якщо не буде здійснено офсетну угоду або взаємозалік зміни валютних курсів [51].

Враховуючи вище вказане можна стверджувати, що біржові валютні деривативи можна використати з двома цілями [51]:

- вони можуть використовуватися компаніями або приватними підприємцями як засіб хеджування для усунення ризику обмінних курсів;

- вони можуть бути використані інвесторами для спекуляцій і отримання прибутків від коливань курсів валют.

Ключова відмінність між торгівлею на міжбанківському ринку Forex або спот-ринку та біржовому ринку валютних деривативів полягає в тому, що перший є позабіржовим (OTC), тобто на нього не поширюються правила та положення бірж, тоді як другий валютний біржовий ф'ючерсний ринок функціонує за встановленими правилами бірж [51].

Ринок іноземної валюти, який зазвичай називають Forex або FX, є глобальним ринком для торгівлі валютою однієї країни через вимір в іншій. Найчастіше – це долар США [51].

Міжбанківський валютний ринок є найбільшим і найліквіднішим ринком у світі, трильйони доларів щодня курсують на ньому. Він не має

централізованого розташування, і жоден державний орган не контролює його (рис. 1.15.) [51].

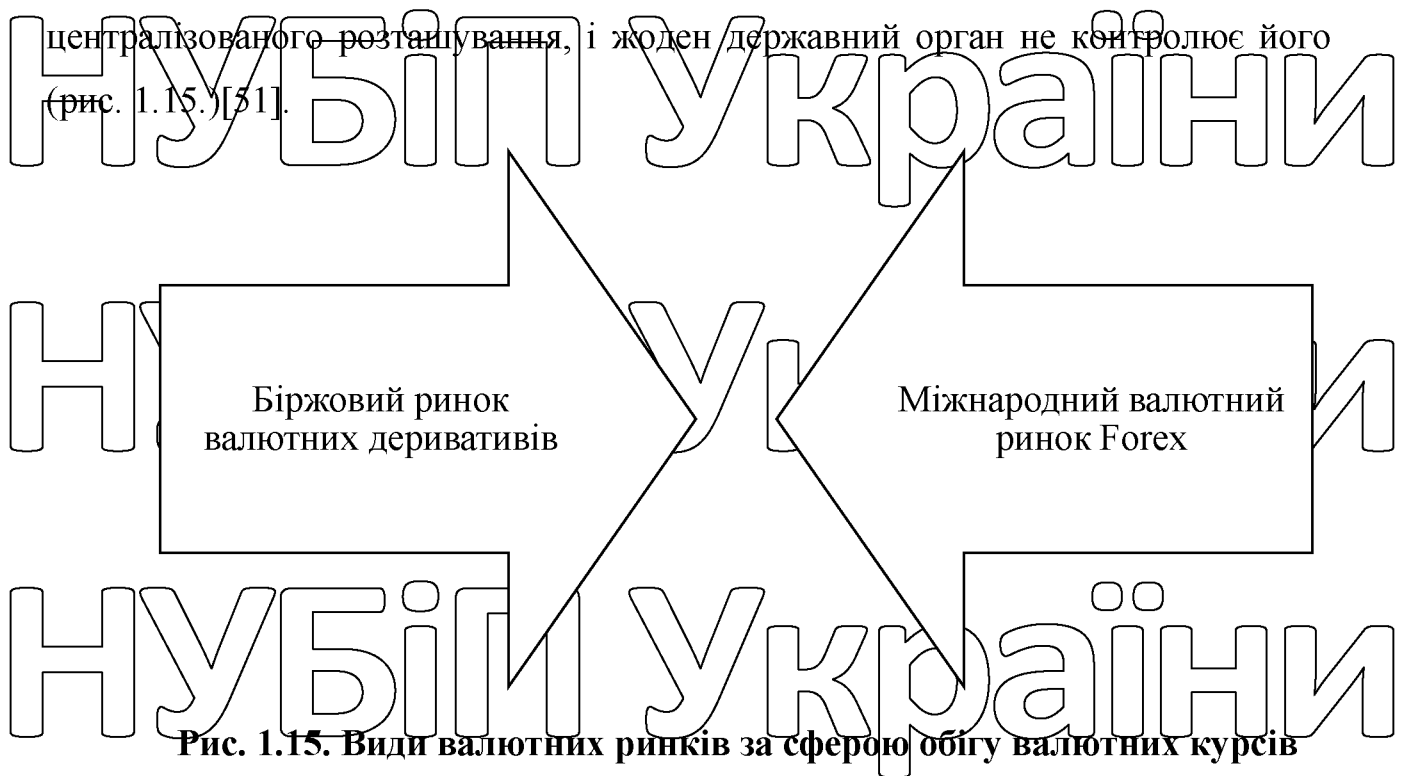

Рис. 1.15. Види валютних ринків за сферою обігу валютних курсів

Джерело: побудовано автором

Forex – це скоріше електронна мережа банків, брокерських контор, інституційних інвесторів і окремих трейдерів (здебільшого торгують через брокерські контори чи банки). Біржові майданчики також складають найбільший ринок валютних курсів у світі за номінальною вартістю [51].

У торгівлі іноземною валютою використовуються валютні пари, ціна яких визначається як одна проти іншої. Ринок Forex, як і біржовий ринок валютних деривативів визначає щоденну вартість або обмінний курс більшості світових валют [51].

Трейдери валютними курсами прагнуть отримати прибуток від постійних коливань вартості валют. Наприклад, трейдер може передбачити, що британський фунт зміцниться в ціні. Трейдер обмінює долари США на британські фунти. Якщо після цього фунт зміцниться, трейдер може здійснити операцію у зворотному порядку, отримуючи більше доларів за фунти [51].

На біржовому ринку нині відбувається обіг переважно ф'ючерсів та опціонів на валютні курси, серед найбільш популярних є наступні пари [51]:

- EUR/USD (курс Євро);

- GBP/USD (курс британського фунта);
 - USD/JPY (курс японської єни);
 - USD/CAD (курс канадського долара);
 - USD/CHF (курс швейцарського франка);

- USD/CNY (курс китайського юаня);
 - AUD/USD (курс австралійського долара), тощо.

З кожною парою також буде пов'язана ціна, наприклад 1,2569. Якщо це пара USD/CAD, це означає, що покупка одного долара коштує 1,2569 CAD. Якщо ціна зростає до 1,3336, то тепер покупка одного долара коштує 1,3336 CAD. Долар США зріс у ціні по відношенню до CAD, тому покупка одного долара США тепер коштує більше [51].

На валютному ринку валюти торгуються лотами, які називаються мікро-, міні- та стандартними лотами. Мікролот становить 1000 одиниць даної валюти, міні-лот – 10000, а стандартний лот – 100000 [51].

Обсяг торгів на валютному ринку, як і завжди, дуже великий. Найбільшими валютними центрами є Лондон, Нью-Йорк, Сінгапур, Гонконг, Токіо [51].

Сьогодні як біржовий, так і позабіржовий валютний ринок працюють 24 години на добу, п'ять днів на тиждень у всьому світі.

Історично склалося так, що участь у валютному ринку належала урядам, великим компаніям і хедж-фондам. У сучасному світі торгувати валютами можуть будь-які учасники. Багато інвестиційних компаній дозволяють особам відкривати рахунки та торгувати валютою через свої платформи [51].

Біржова торгівля деривативами на валютні курси відрізняється більш жорсткими правилами та стандартною формою торгівлі на біржових майданчиках.

Сьогодні досить популярною є біржова торгівля ф'ючерсами та опціонами на ф'ючерси на американській біржі – Чиказькій товарній біржі CME.

Цей тип транзакцій часто використовується компаніями, які ведуть значну частину свого бізнесу за кордоном і тому хочуть застрахуватися від

валютних коливань або спекулянтами з метою виконання спекулятивних стратегій [51].

Поруч з біржовою торгівлею валютними курсами в останні роки досить популярною стала біржова торгівля криптовалютами.

Криптовалюти стають все більш популярними за останні кілька років – станом на 2018 рік їх нараховувалось понад 1600. Їх кількість постійно зростає далі. З ним зріс попит на розробників блокчейну (технології, що лежить в основі криптовалют, таких як біткойн) (рис. 1.16.) [56].

Ліміт на кількість випущених одиниць криптовалют

Легкий шлях проведення транзакцій

Операції проходять незалежно від банківської інфраструктури

Можливість додавання нових одиниць лише після виконання певних вимог

Рис. 1.16. Вимоги до криптовалюти

Джерело [56]

Криптовалюта – це своєрідні закодовані дані, що представляють грошову одиницю. Однорангові мережі під назвою блокчейни відстежують і організовують транзакції криптовалюти, такі як купівля, продаж і передача, а також служать безпечними транзакціями. Використовуючи технологію шифрування, криптовалюта може служити як валютою для тих, хто її використовує [56].

Криптовалюта – це цифрова або віртуальна валюта, призначена як засіб обміну. Вона досить схожа на реальну валюту, за винятком того, що не має фізичного втілення та використовує криптографію для роботи [56].

Оскільки криптовалюти працюють незалежно та децентралізовано, без банку чи центрального органу влади, нові одиниці можна додавати лише після виконання певних умов. Наприклад, у випадку з біткойнами – лише після додавання блоку до ланцюга блоків майнер отримає винагороду біткойнами, і це єдиний спосіб генерувати нові біткойни. Ліміт для біткойнів становить 21 мільйон – після цього біткойни більше не вироблятимуться [56].

Криптовалюта – це цифрова або віртуальна валюта, яка використовує криптографію для безпеки. Криптовалюту важко підробити через цю функцію безпеки. Криптовалюти децентралізовані та не підлягають контролю уряду чи фінансових установ [56].

А децентралізований контроль над кожною криптовалютою працює через технологію блокчейн, яка служить публічною базою даних фінансових транзакцій.

Найвідомішою криптовалютою, нині є Bitcoin, яка була створена в 2009 році [56].

Водночас, на провідних біржах світу, наприклад на CME сьогодні торгується ф'ючерси та опціони на ф'ючерси на два види криптовалют: Bitcoin, Ether (рис. 1.17.) [20].

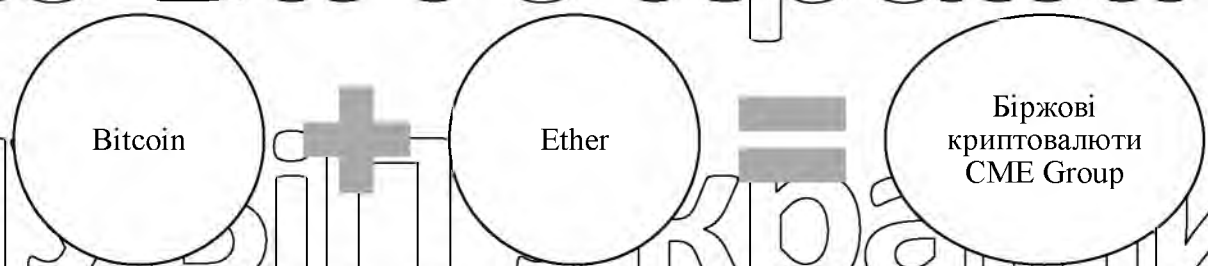

Рис. 1.17. Криптовалюти на Чиказькій біржі CME Group

Джерело побудоване на основі [20]

Криптовалюти створюються за допомогою майнінгу, який використовує обчислювальну потужність для вирішення складних математичних завдань, які перевіряють транзакції в блокчейні, загальнодоступній книзі всіх транзакцій криптовалюти. А майнери винагороджуються криптовалютою за свої зусилля

[56].

Торгівля криптовалютою є спекулятивною та складною, і вона включає значні ризики. Ціни можуть коливатися в будь-який день. Враховуючи волатильність цін, криптовалюта підходить лише деяким інвесторам. Тому криптовалюту слід розглядати як інвестицію з високим ризиком. Перш ніж інвестувати трейдер має прийняти до уваги всі ризики і обов'язково здійснювати хеджування своїх позицій [56].

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ БІРЖОВОЇ ТОРГІВЛІ ДЕРИВАТИВАМИ НА ВАЛЮТНІ КУРСИ ТА КРИПТОВАЛЮТИ

НУБІП України

2.1. Аналіз міжнародної біржової торгівлі

Глобалізація економічних процесів та інтеграційні заходи на національному рівні відіграли важливу роль і певною мірою забезпечили перехід біржової торгівлі деривативами на засади глобального фінансового обігу (рис. 2.1).

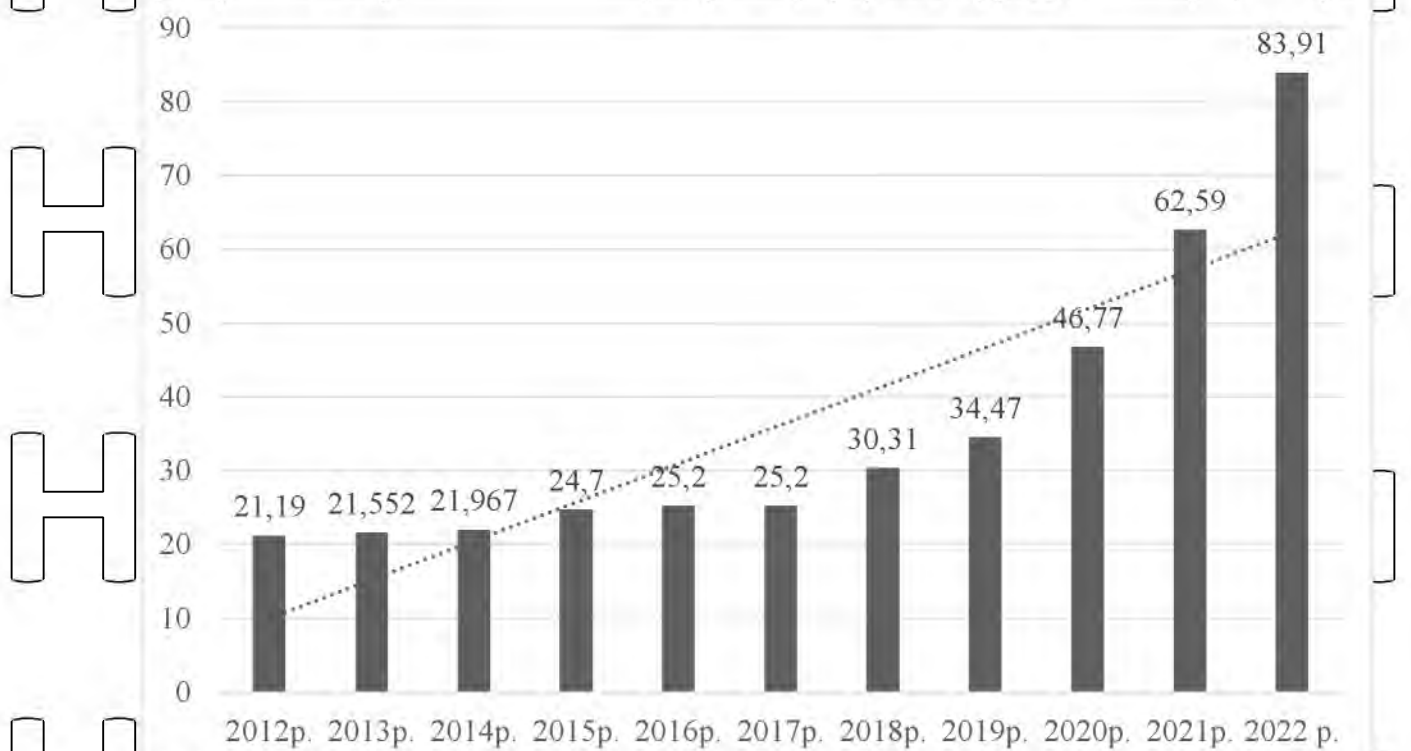

Рис. 2.1. Щорічні обсяги та приріст міжнародної біржової торгівлі деривативами, млрд контрактів

Джерело: побудовано на основі джерела [14, 19]

Сучасний міжнародний досвід показує, що міжнародна біржова торгівля в її традиційній формі є сьогодні ефективним інструментом формування глобальної мережевої інфраструктури бірж деривативних контрактів. Це, в свою

чергу, має забезпечити можливість передбачення та управління ціновими й курсовими ризиками, зменшуючи вплив дестабілізуючих чинників на існуючі та прогнозовані зміни цін [27-36].

Біржова торгівля деривативами на міжнародних ринках стала більш активною протягом останніх двох десятиліть.

Статистичні звіти Світової федерації бірж та Асоціації ф'ючерсної індустрії свідчать про кардинальні нарощення обсягів торгівлі в останні три роки [14, 19].

Таблиця 2.1.

Порівняння показників міжнародної біржової торгівлі, млрд угод

2012 р.	2020 р.	2021р.	2022 р.	2022р. до 2012р., +/- %	2022р. до 2021р. +/- %
21,19	46,77	62,59	89,91	+324	+43

Джерело: розраховано на основі джерела [14, 19]

Оцінка динаміки міжнародної біржової торгівлі свідчить про досить динамічний приріст в останні 3 роки, починаючи з 2020 р. Так, першим поштовхом стала пандемія корона вірусу, коли електронна технологія торгівлі стала епіцентром інвестицій як великих, так і дрібних інвесторів. Учасники біржової торгівлі, могли перебувати у будь-якій точці земної кулі і активно приймати участь у спекулятивних та хеджових стратегіях, використовуючи активно механізм офсет для проведення розрахунків. Виконувати свої біржові позиції легко, закриваючи їх розрахунковим способом, тобто без поставки активів а на взаємозаліку різних цін. Точніше ціни відкриття та ціни закриття біржових позицій.

Станом на 2022 р. біржова торгівля деривативами на міжнародних біржах, як товарних так і фондових, склала майже 84 млрд біржових угод. Такий рівень

свідчить про приріст за останні 10 років на 324 % або в 4 рази, в той час у 2022 р. приріст торгівлі до попереднього 2021 р. склав 43%.

Сьогодні біржова торгівля деривативами сконцентрована на різних біржових майданчиках глобально по всьому світу (табл. 2.2.)

НУБІП України Таблиця 2.2. Показники роботи 10 найбільших міжнародних бірж деривативів, млрд контрактів

Рейтинг місць за обсягами торгівлі	Міжнародна біржа деривативів	2021 р.	2022 р.	2022 р. до 2021 р. +/- %
1	Національна фондова біржа Індії (Індія)	17,3	38,1	+120
2	Бразильська торгова ф'ючерсна біржа (Бразилія)	8,8	8,3	-6
3	Чиказька товарна група (США)	4,9	5,7	+16
4	Чиказька біржа опціонів (США)	3,0	3,5	+17
5	Інтерконтинентальна біржа (США)	3,3	3,4	+3
6	Американська біржа NASDAQ (США)	3,2	3,1	-3
7	Китайська товарна біржа Дженчжоу (Китай)	2,6	2,4	-8
8	Дальнянська товарна біржа (Китай)	2,4	2,3	-4
9	Корейська біржа (Південна Корея)	2,2	2,1	-5
10	Шанхайська ф'ючерсна біржа (Китай)	2,3	1,8	-22

Джерело: побудовано на основі джерела [14, 19]

У 2021-2022 рр. найбільше угод було укладено на Національній фондовій біржі Індії – 17,3 млрд угод та 38,1 млрд угод. У 2022 р. приріст торгів на біржі деривативами склав 120 %. Це найбільший показник зафіксований у світі у 2022р. Основу приросту склали фінансові деривативи, в основному це були деривативи на фондові індекси, відсоткові ставки та валютні курси.

На другому місці другий рік поспіль залишається Бразильська ф'ючерсна біржа. Так, у 2022р. на ній зафіксовано 8,3 млрд деривативів. Проте, порівняно з 2021 р. торгівля на цій біржі скоротилась на 6 %. Такий стан був викликаний скороченням торгівлі фінансовими ф'ючерсами та опціонами.

На третьому місці також незмінно залишається всім відома найбільша товарна біржа в світі – Чиказька група CME. Так, обсяги торгівлі на ній у 2022 р. склали 5,7 млрд угод або на 16 % вище за попередній рік.

Згідно зі статистикою Світової федерації бірж та Асоціації ф'ючерсної індустрії, до топ-10 найбільших міжнародних бірж деривативів у 2021-2022рр. відносились 4 американські біржі: Чиказька товарна група, Чиказька біржа опціонів, Інтерконтинентальна біржа, Американська біржа NASDAQ. Також значну долю займають у світовій торгівлі деривативами три китайські біржі: Китайська товарна біржа Дженчжоу, Дальянська товарна біржа, Шанхайська ф'ючерсна біржа. Водночас, ще по одній біржі Бразилії, Індії та Кореї також увійшли в топ-10 світових бірж деривативів: Національна фондова біржа Індії, Бразильська торгова ф'ючерсна біржа, Корейська біржа.

Всі найбільші біржі сконцентровані у різних географічних куточках світу, згідно біржової аналітики ведучих міжнародних асоціацій, міжнародну біржову торгівлю прийнято сегментувати за географічними зонами наступним чином [14, 19].

- Азійсько-тихоокеанський біржовий ринок деривативів (Asia-Pacific);
- Північно- Американський біржовий ринок деривативів (North America);
- Південно-Американський біржовий ринок деривативів (Latin America);
- Європейський біржовий ринок деривативів (Europe);
- Регіон інших бірж деривативів (Other).

Таблиця 2.3.

Структура міжнародного ринку капіталу у 2021 р. за географічними регіонами, млрд угод

Географічні регіони	2021 р.	2022р.	зміна 2022 р. до 2021р.
Азійсько-тихоокеанський біржовий ринок деривативів	30,5	50,7	+66%
Північно-Американський біржовий ринок деривативів	15,4	16,9	+9%
Південно-Американський біржовий ринок деривативів	8,9	8,6	-3%
Європейський біржовий ринок деривативів	5,5	4,7	-15%
Регіон інших бірж деривативів	2,3	3,0	+30%
Всього	62,6	83,9	+33,7%

Джерело: розраховано на основі [14, 19]

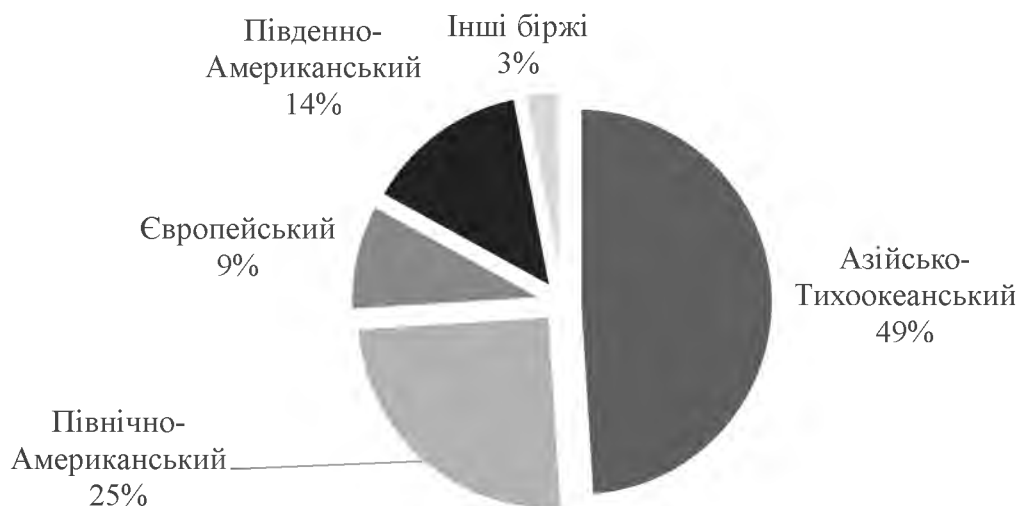

Рис 2.2. Географічна структура міжнародної біржової торгівлі деривативами у 2021 році, %

Джерело: побудовано на основі джерела [14, 19]

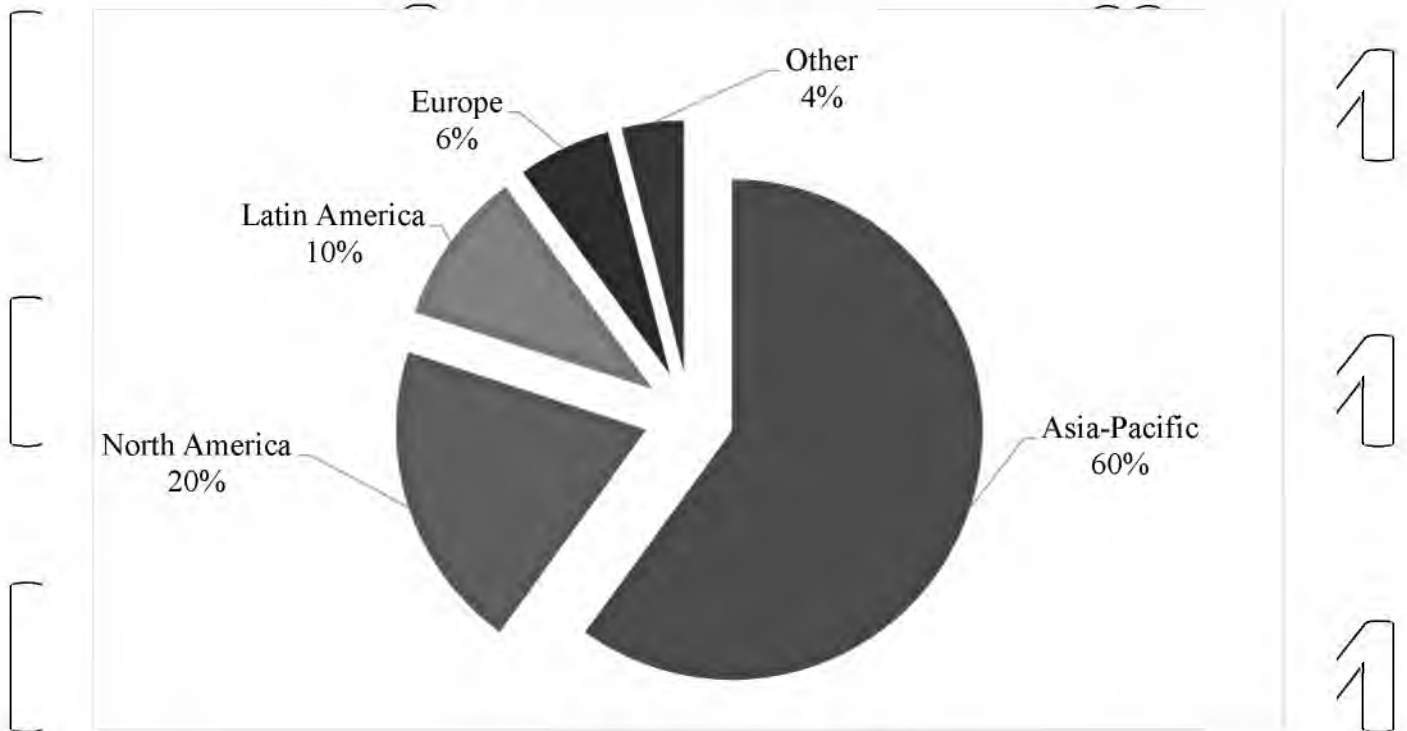

Рис 2.3. Географічна структура міжнародної біржової торгівлі деривативами у 2022 році, %

Джерело: побудовано на основі джерела [14, 19]

В останні роки швидкими темпами зростала частка міжнародної біржової торгівлі деривативами у Азійсько-тихоокеанському регіоні. Так, показники тільки за один рік змінились з 49 % до 60 % (+ 66%). На другому місці залишається біржова торгівля деривативами на ринках Північної Америки – 20 % (приріст 9%) (рис. 2.2.-2.4.) [14, 19].

- 1 місце – Азійсько-тихоокеанський біржовий ринок деривативів – 60%;
- 2 місце – Північно-Американський біржовий ринок деривативів – 20%;
- 3 місце – Південно-Американський біржовий ринок деривативів – 10%;
- 4 місце – Європейський біржовий ринок деривативів – 6%;
- 5 місце – Регіон інших бірж деривативів – 4 %.

Рис 2.4. Рейтинг регіонального зонування міжнародної біржової торгівлі деривативами у 2022р.

Джерело: побудовано на основі джерела [14, 19]

Отже, міжнародна біржова торгівля деривативами в останні роки, незважаючи на загострення геополітичних протистоянь, все ж характеризувалась високими показниками і прискоренням торгівлі новими інноваційними інструментами.

За результатами 2022 року всі міжнародні ринки біржових деривативів продемонстрували зростання обсягів операцій за регіонами, за винятком Південної Америки та Європи, де обсяги торгів дещо знизилися – на 3% та 15%.

Основними тенденціями міжнародної біржової торгівлі деривативами стали у 2022 році такі [14, 19]:

- помірне зростання обсягів торгівлі, яке спостерігається щорічно протягом останніх 3 років;
- відновлення глобальної фінансової системи після наслідків пандемії;
- забезпечення низьких відсоткових ставок за кредитними ресурсами;
- збільшення біржової торгівлі фінансовими активами;
- зростання організованих фондових ринків та їх обсягів торгівлі;
- нарощення нових відкритих позицій на міжнародних біржових майданчиках.

Основними викликами, які потребують вирішення або з якими учасники зіткнуться найближчим часом, є наступні [27-36]:

- необхідність подолання глобальних наслідків війни в Україні;
- створення нових логістичних ланцюгів експорту товарів і фінансових активів, порушених конфліктом в Україні;
- подолання нового впливу цінових коливань на міжнародних ринках деривативів;
- зменшення впливу інфляційного тиску з боку центральних банків;
- подолання глобальної геополітичної напруженості.

Таким чином, незважаючи на високі показники міжнародних ринків деривативів, нові виклики вимагають нових підходів та інструментів для розробки ефективних торгових стратегій для всіх учасників біржової торгівлі.

2.2. Структура біржової торгівлі деривативами

Зі зростанням волатильності під час біржової торгівлі деривативними контрактами на провідних міжнародних товарних та фондових біржах важливу роль почали відігравати підбір та оптимальне поєднання хеджових та спекулятивних операцій.

Для визначення тенденцій міжнародної біржової торгівлі розглянемо структуру біржової торгівлі на міжнародних біржах за двома групами активів :

- товарними активами;
- фінансовими активами.

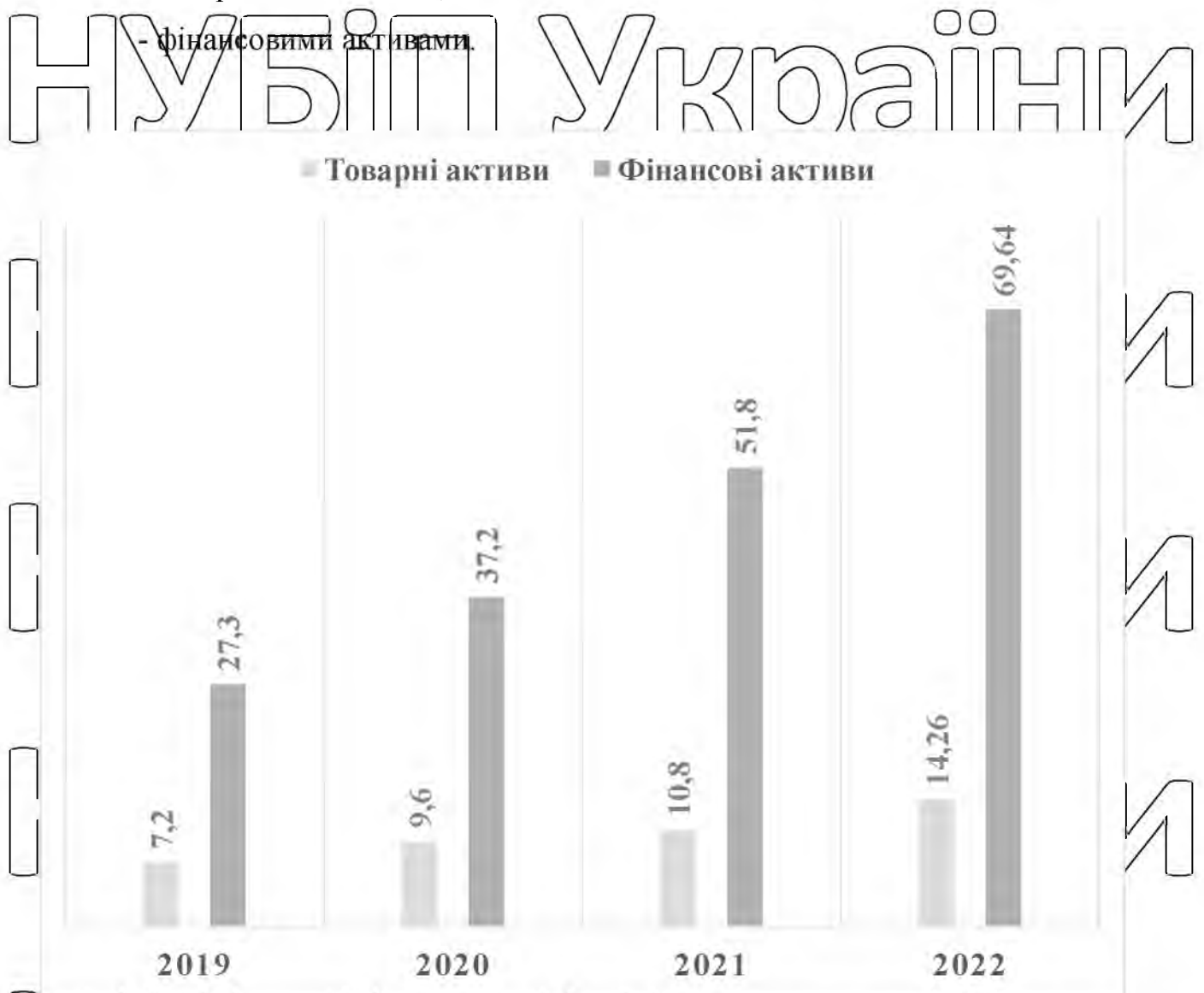

Рис 2.5. Динаміка організованої торгівлі товарними та фінансовими деривативними контрактами

Джерело: побудовано автором на основі джерела [19]

Як бачимо з рис. 2.5, частка фінансових активів у структурі глобальної біржової торгівлі деривативами зросла до 84% у 2022 році, збільшившись до 69,64 млрд транзакцій (рис. 2.5) [14, 19].

Сьогодні міжнародна біржова торгівля деривативами на валютні курси та криптовалюти, як і на інші товарні та фінансові активи, може використовувати у торгових стратегіях два основні типи біржових деривативів, а саме:

- фінансові ф'ючерси;
- опціони на фінансові ф'ючерси.

Аналіз структури біржової торгівлі деривативами за видами товарних і фінансових активів на міжнародних електронних біржових майданчиках свідчить про найбільшу кількість укладених угод у 2022 р. на цінні папери – 64% загальних обсягів торгів (рис. 2.6.) [14, 19].

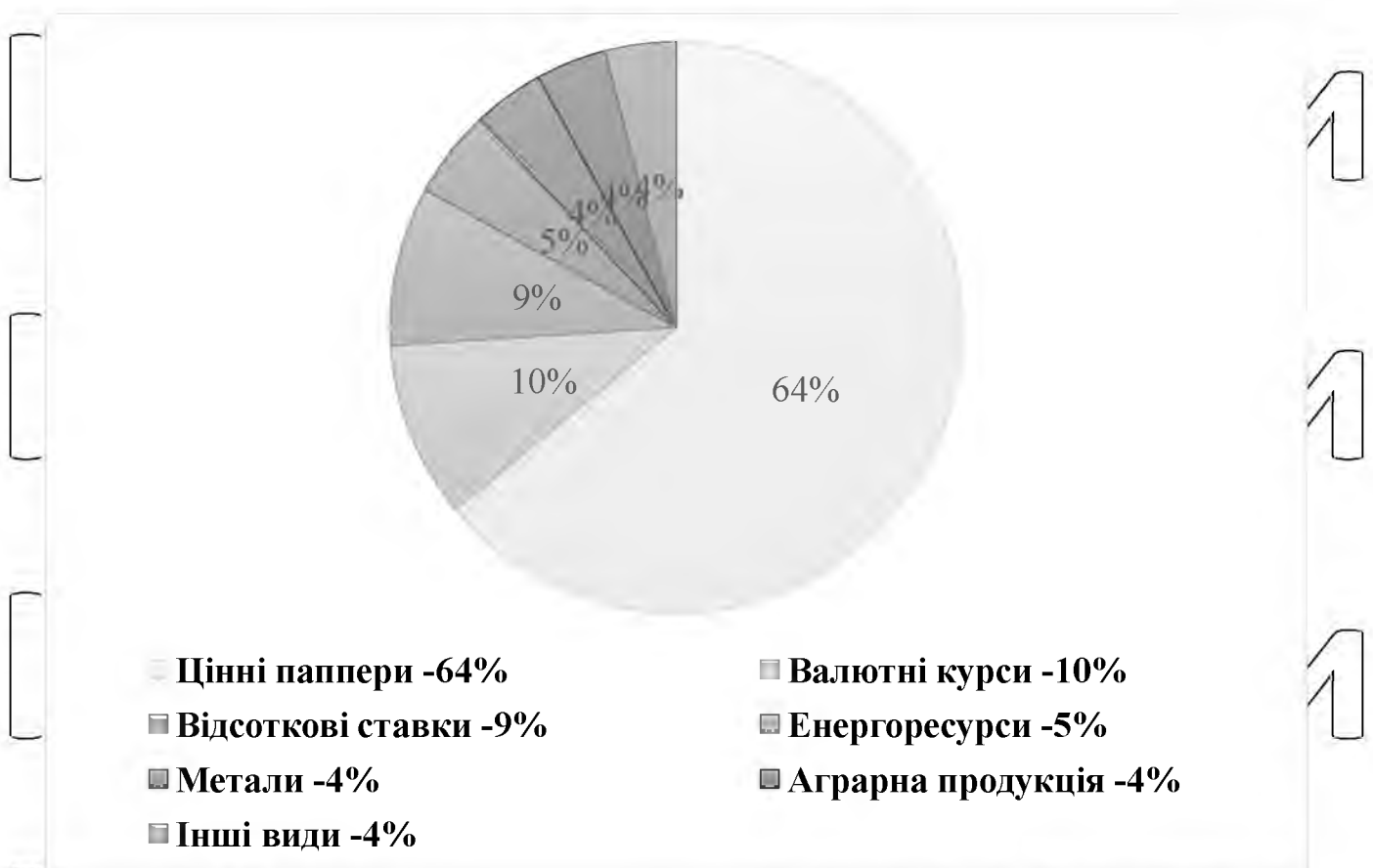

Рис 2.6. Структура біржової торгівлі деривативами на міжнародних біржах у 2022 р., %

Джерело: побудовано на основі джерела [14, 19]

Динаміка міжнародної торгівлі біржовими деривативами на фінансові активи за останні два роки свідчить про значне домінування цих інструментів та підвищений попит з боку глобальних інвесторів (табл. 2.4.) [14, 19].

Таблиця 2.4.

Порівняльна структура біржової торгівлі фінансовими деривативами, млрд контрактів

Види фінансових активів		2021р.	2022р.	Приріст 2022р. до 2021р., %
1	Цінні папери (всі групи, включно фондові індекси)	41,67	61,63	+48
2	Валютні курси та криптовалюти	5,54	7,73	+40
3	Відсоткові ставки	4,58	5,15	+12
Всього		51,79	74,51	+44

Джерело: розраховано за даними [14, 19]

У 2022 р., як видно з вище поданої таблиці, приріст біржової торгівлі фінансовими деривативами спостерігався по усіх групах активів. Проте, найбільший показник зафіксований в групі цінних паперів – +48%. Це один з найвищих зафіксованих максимумів в історії функціонування міжнародних біржових ринків. При цьому, група цінних паперів включає не тільки акції та облігації – це близько 30% загального біржового обігу, а ще й торгівлю фондовими індексами – 34% загального біржового обігу.

Друге місце у біржовій торгівлі фінансовим деривативами відводиться не менш популярним серед біржових учасників інструментам – деривативам на валютні курси та криптовалюти – 10 % у 2022 р. Приріст торгівлі у 2022 р., порівняно з 2021р. склав – 40% [14, 19].

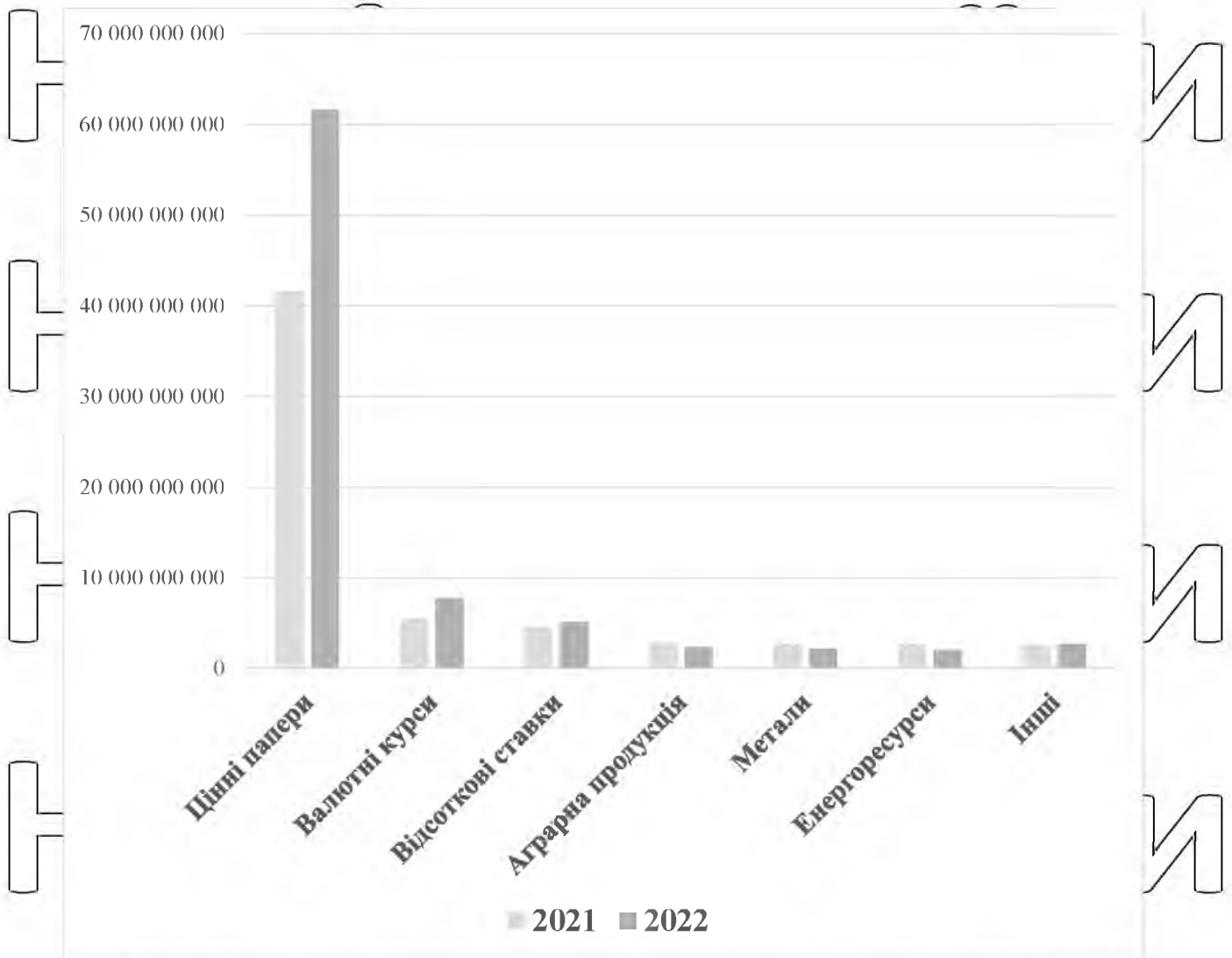

Рис 2.7. Порівняльна динаміка показників міжнародної біржової торгівлі різними видами фінансових і товарних активів, контрактів

Джерело: побудовано на основі [14, 19]

Як бачимо на рис. 2.7., більшість біржових торгових операцій на міжнародних ринках були переважно сконцентровані в групі фінансових деривативів, тоді як частка товарних активів значно нижча.

Ключовими моментами біржової торгівлі деривативами на фондових майданчиках, як найбільш вагомого сектору стали наступні [14, 19]:

- Глобальна капіталізація біржової торгівлі цінними паперами у доларовому еквіваленті впала близько на 20% у 2022 році порівняно з 2021 р. У абсолютних цифрах – понад 25 трлн дол. США.

- Середній розмір торгівлі був на найнижчому рівні за останні 6 років, зокрема на біржовому ринку Америки (6048,73 дол. США за торгів), Азія-Пасифік (1656,34 дол. США за торгівлю) та регіону «Європа-Близький Схід-Африка» (дол. США 3411,72/торги). Цей результат свідчить про те, що у 2022 році на ринок прийшло більше роздрібних інвесторів або фізичних осіб.

- Кількість IPO різко знизилася порівняно з 2021 р. (рис. 2.8-2.9.).

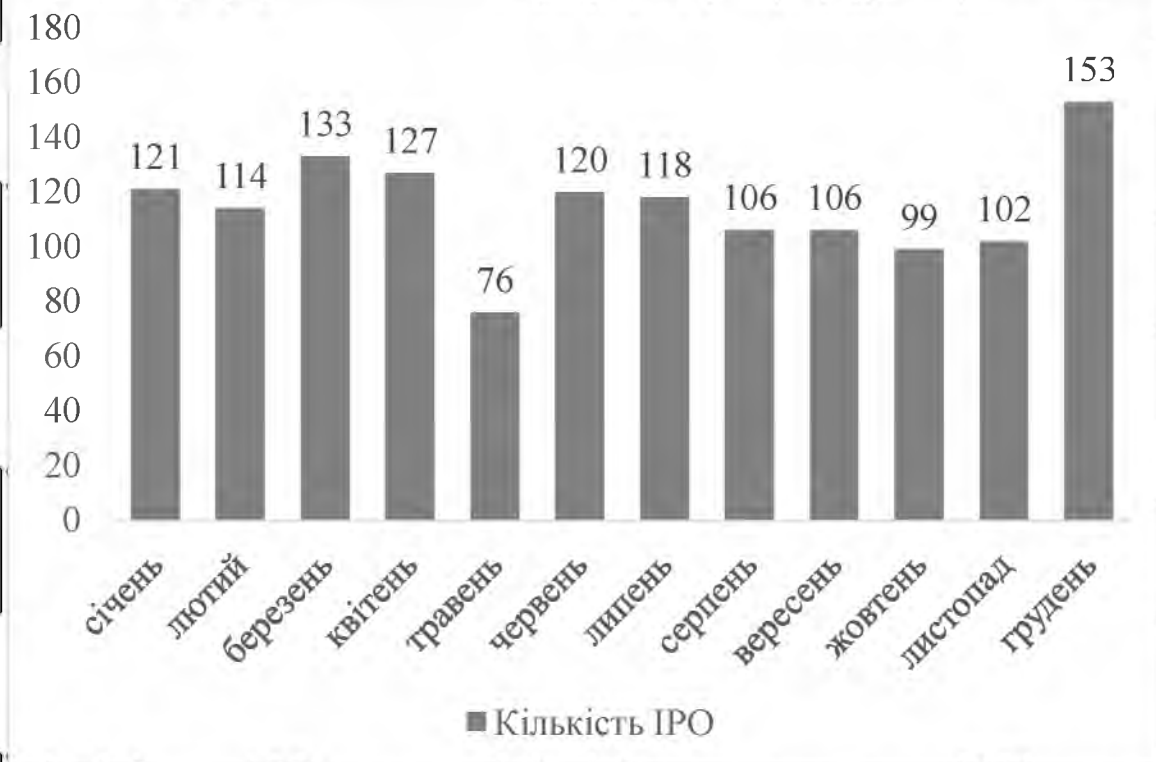

Рис. 2.8. Кількість нових IPO у 2022р., одиниць

Джерело: [14, 19]

- Середній розмір IPO у світі знизився з 183,72 млн дол. США до 126,30 дол. США у 2022 р.

- У той час як середній розмір IPO в Америці впав на 75% в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні падіння було помірним (-5,8%).

- Американські ринки провели 127 IPO у 2022 р., що принесло 10,23 млрд дол. США із середнім розміром IPO на 80,52 млн дол. Це стало можливим завдяки деяким великим IPO: Nasdaq організував у липні ІПБ Bancorp (кооперативний банк у Массачусетсі), залучивши 89,15 млн дол. США; у вересні Third Harmonic Bio (біотехнологічна компанія) – 94,38 млн дол. США; у жовтні

Mobileye Global (компанія системного програмного забезпечення) збільшила свій капітал на 861 млн дол. США, ставши найбільшим IPO-регістру за друге півріччя року; Prime Medicine, які вийшли на біржу за 175 млн дол. США. У листопаді те саме місце було обране компанією Acvion Therapeutics, залучивши

94,38 млн дол. США

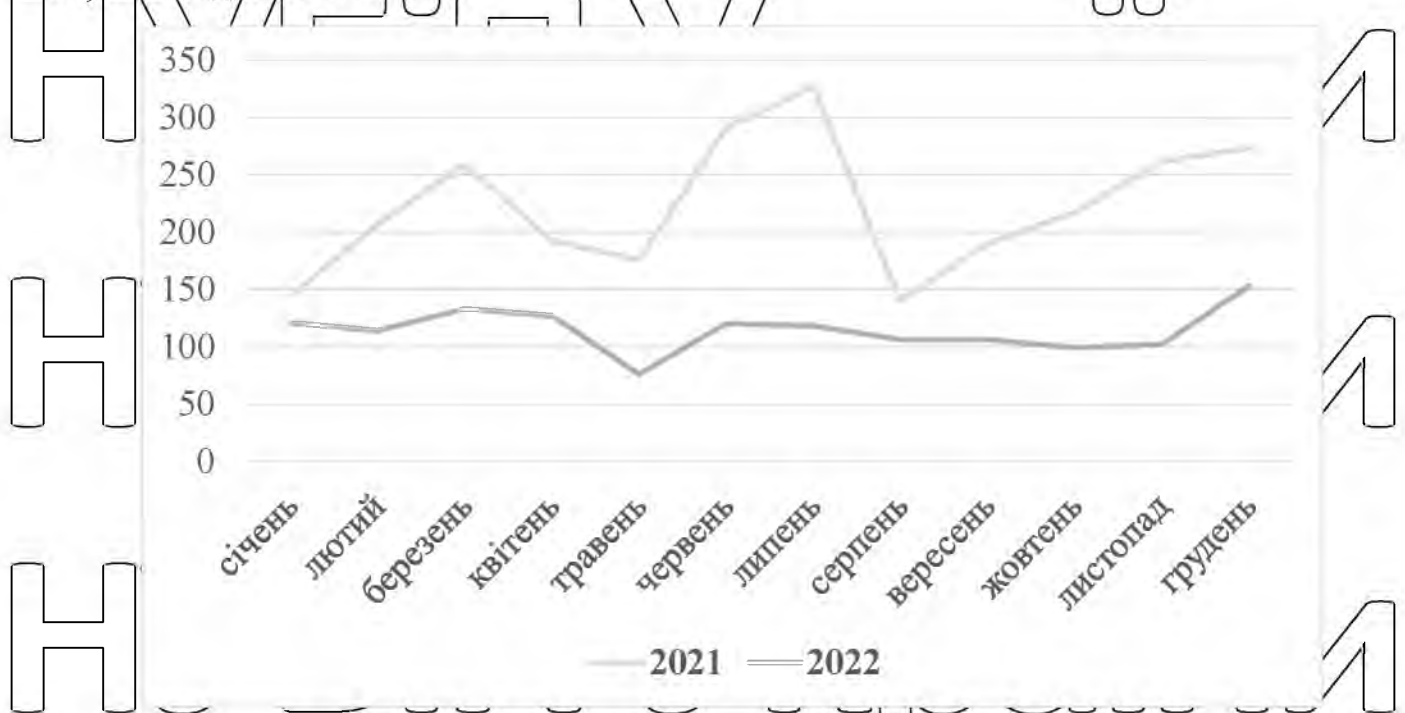

Рис. 2.9. Порівняння обсягів міжнародних IPO, одиниць

Джерело: побудовано автором на основі [14, 19]

Основними тенденціями міжнародної біржової торгівлі фінансовими деривативами у 2022 році були [14, 19]:

- Загальна кількість біржових деривативних контрактів, включаючи опціони та ф'ючерси, досягла найвищого рівня за останні одинадцять років, що склало 83,91 млрд. угод).

- Обсяги зростання були досягнуті за рахунок опціонів, які вирісли на 63,8%, тоді як ф'ючерси мали зростання лише на 0,7%. Таке збільшення обсягу торгівлі опціонами могло бути наслідком зростаючої потреби страхуватися від цінних й курсових ризиків та невизначеністю ринків як товарних, так і фінансових активів.

2.3 Оцінка стану біржової торгівлі деривативами на валютні курси та криптовалюти

Біржова торгівля деривативами на валютні курси та криптовалюти в останні роки зазнає швидких приростів через нестабільність глобальної фінансової системи. Така ситуація викликає надмірне зростання попиту на дану групу біржових інструментів з боку значної кількості інвесторів, які можуть використовувати деривативи на валютні курси для хеджування курсових ризиків.

Як свідчать дані зміни курсу Євро/Долар США, найбільші курсові падіння зафіксовані після початку війни в Україні. Саме нестійкий фінансовий ринок на глобальному рівні спричинив і зростання кількості відкритих позицій на біржові валютні деривативи в надії стабілізувати втрати, особливо для експортерів та імпортерів, які залежні від курсових коливань (рис. 2.10.) [58].

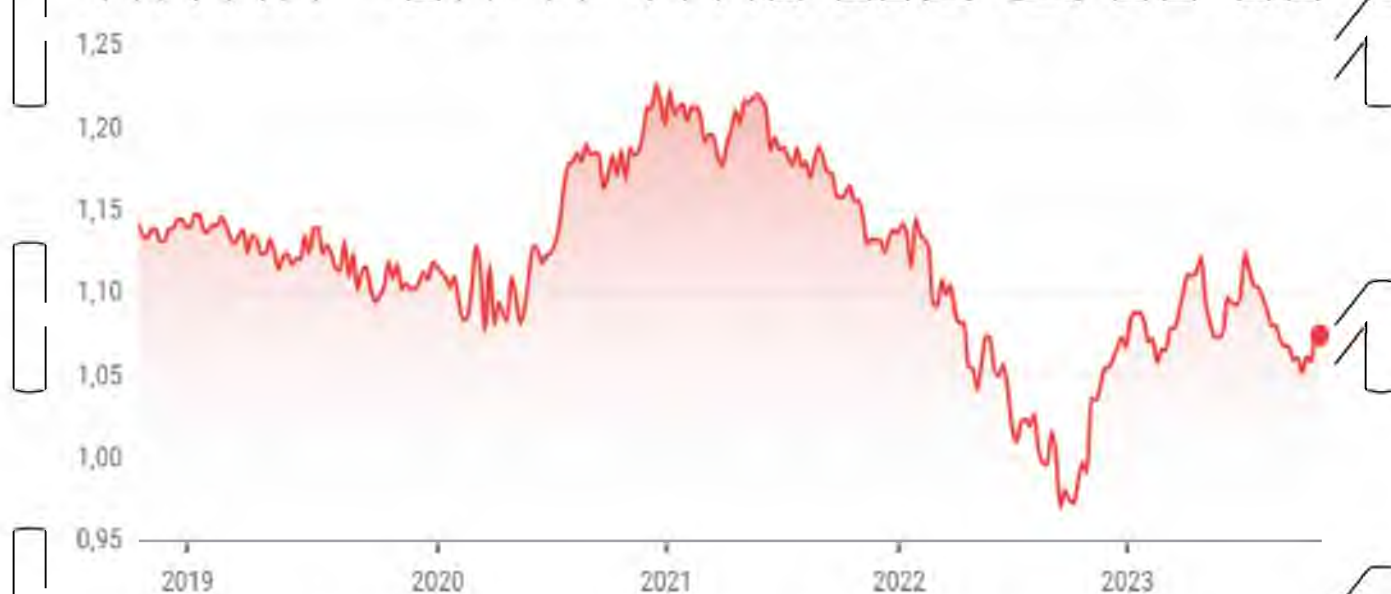

Рис. 2.10. Динаміка валютного курсу Євро/Долар США

Джерело: [58]

Схожа ситуація спостерігалась і на ринку криптовалюти, де відмічались ще більші цінові стрибки, зважаючи на те, що це виключно спекулятивні інструменти на позабіржовому ринку, які також вимагають використання за

можливості біржових деривативів для їх хеджування і стабілізації не тільки курсів, а й мінімізації можливих втрат. Так, динаміка показників двох найпопулярніших у світі криптовалют – Біткоїн і Етер вказує на глобальну нестабільність у період 2021-2023 рр. (рис. 2.11-2.12.) [58].

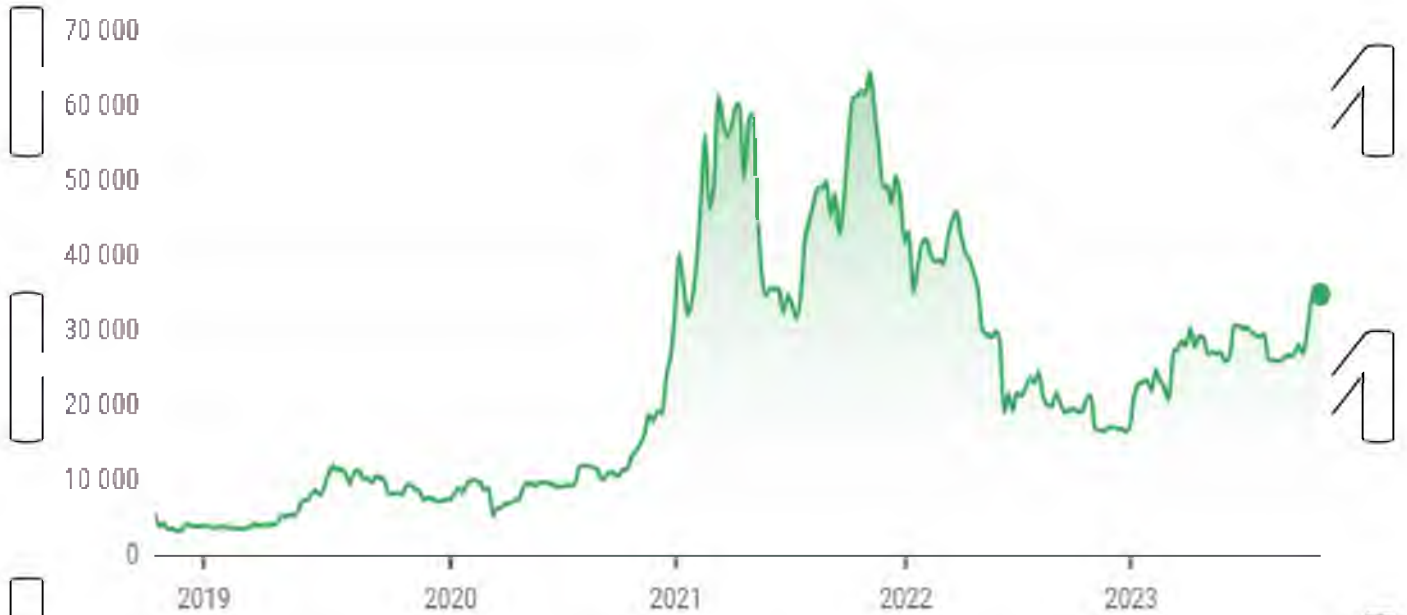

Рис. 2.11. Динаміка зміни курсу Біткоїн/Долар США

Джерело: [58]

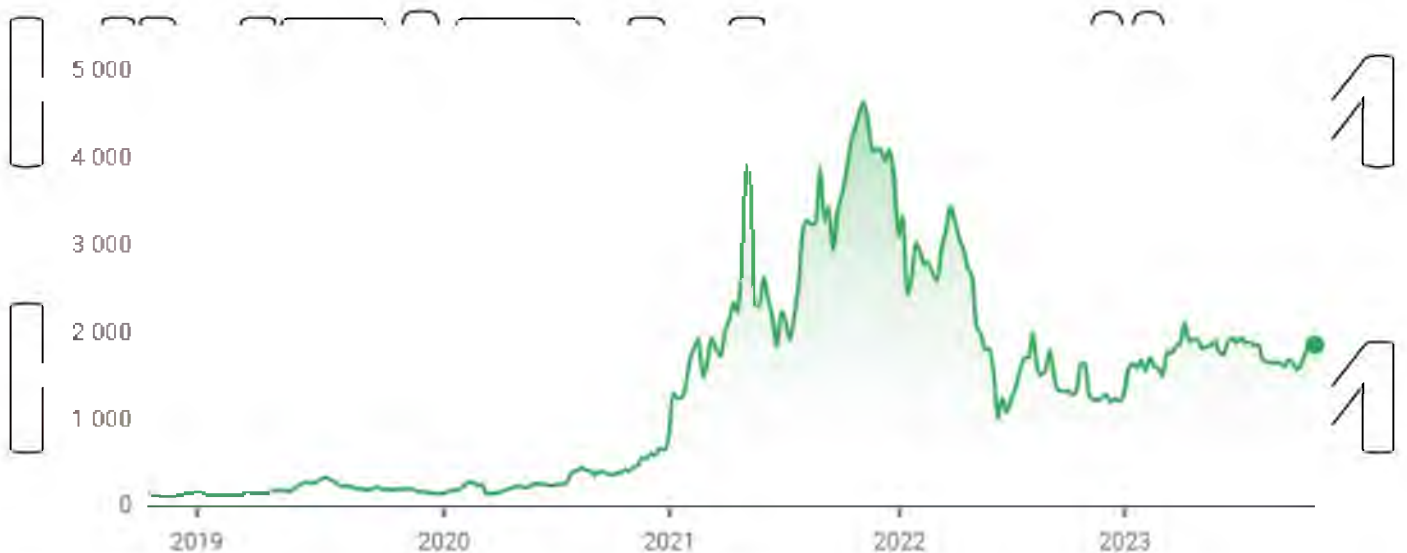

Рис. 2.12. Динаміка зміни курсу Ether/Долар США

Джерело: [58]

Історія торгівлі біржовою торгівлі валютними курсами досить тривала, порівняно з криптовалютами. Вона нараховує декілька століть і віднести її можна до Англії в 14 століття [59].

Натомість розвиток біржової торгівлі валютними деривативами стартував з 1970-го року, враховуючи історичні передумови та зміни міжнародної фінансової системи.

По-перше, після відміни Бреттон-Вудської системи в 1976 році Міжнародний валютний фонд прийняв Ямайську угоду. Тоді на зміну системи фіксованих валютних курсів прийшла система плаваючих валютних курсів, що послабило у багатьох країнах контроль за відсотковими ставками, а також це поклало початок виникненню нових валютних ризиків та необхідності у хеджуванні цих ризиків біржовими деривативами на валютні курси. Так з'явилися сучасні деривативи на більшість валютних курсів [59].

По-друге, економічна глобалізація сприяла глобалізації фінансової активності та фінансових ринків. Після розпаду Бреттон-Вудської системи в усьому світі почався перерозподіл фінансового капіталу. Країни загалом послабили обмеження для вітчизняних та міжнародних фінансових установ та іноземних інвесторів. Зміна макроекономічних чинників призвела до зростання ринкових ризиків, що ще більше збільшило попит на валютні деривативи та прискорило розвиток біржової торгівлі деривативами на валютні курси [59].

У цьому контексті провідні міжнародні біржі продовжували створювати нові фінансові деривативи, щоб задовольнити потреби інвесторів, які не бажають ризикувати. Як наслідок, багато валютних деривативів стали широко доступними, а валютний ринок перетворився з традиційного валютного ринку на ринок деривативів, що швидко почав розвиватися з 1980-1990-х років минулого століття [59].

Оцінка біржової торгівлі деривативами на валютні курси, за даними Світової федерації бірж, свідчить про зростання кількості укладених угод на біржах Азійсько-тихоокеанського регіону та біржового регіону країн Америки (рис. 2.13.) [14, 19].

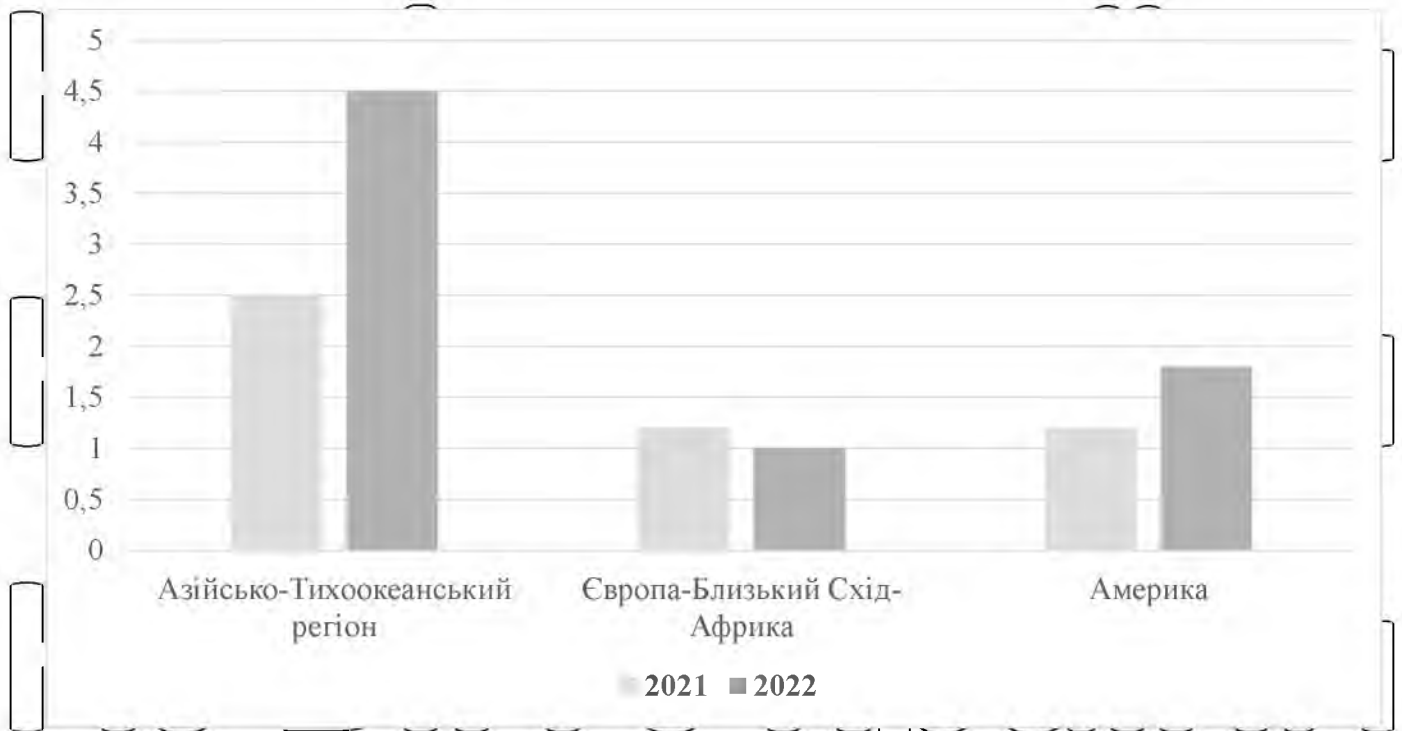

Рис. 2.13. Порівняння обсягів біржової торгівлі деривативами на валютні курси залежно від географічного зонування, млрд угод

Джерело: побудовано на основі [14, 19]

Рис. 2.14. Структура біржової торгівлі деривативами на валютні курси у 2022 р., %

Джерело: побудовано на основі джерела [14, 19]

Найбільша частка – майже 66 % припадало на Азійсько-Тихоокеанський регіон у 2022 р., тоді як на Американський регіон – майже 20% і на регіон Європа-Близький Схід-Африка – 14% [14, 19].

При цьому, найбільшим у світі ринком валютних деривативів є Національна фондова біржа Індії. На її долю у 2022р. припадало 64 %, на Бразильську ф'ючерсну біржу припадало 14 %, і на всі інші біржі в світі – 22 % (рис. 2.15.) [14, 19].

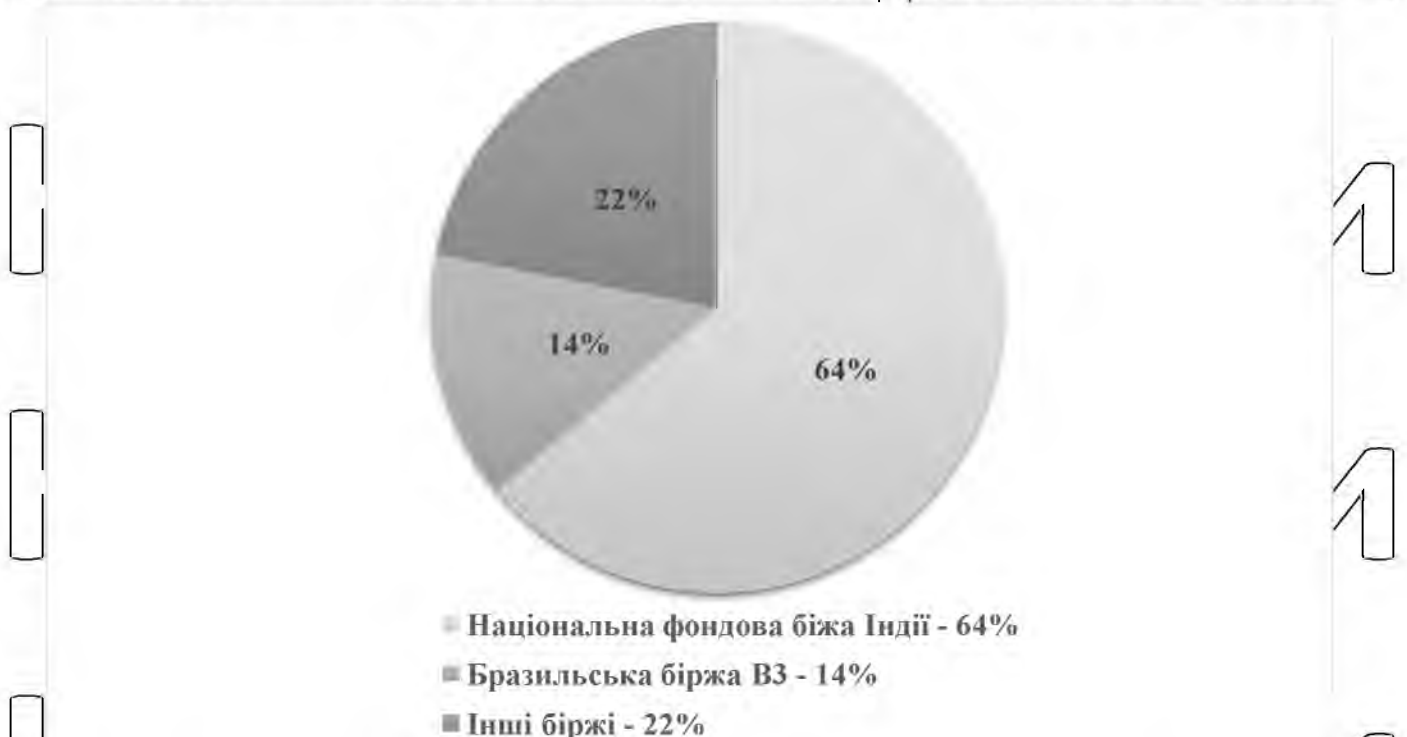

Рис 2.15. Основні біржі валютних деривативів у світі у 2022 р., %

Джерело: побудовано на основі джерела [14, 19]

Водночас, аналізуючи структуру біржової торгівлі деривативами на валютні курси також можна помітити, що до найбільш торгованих біржових інструментів в останні роки відносились саме біржові ф'ючерси та опціони на валютний курс US Dollar/Indian Rupee [14, 19].

За даними Асоціації ф'ючерсної індустрії до топ-10 біржових деривативів на валютні курси у 2022 р. відносились переважно ф'ючерси та опціони на вище вказану пару валют (табл. 2.5) [14, 19].

НУБІП України

Таблиця 2.5.

Топ-10 біржових деривативів на валютні курси у світі в 2022р, млн угод

Місце у загальному списку	Назва деривативу на валютні курси	Об'єми торгівлі у 2022 р.	Приріст у 2022р., порівнян о з 2021 р. %	Кількість відкритих позицій торгівлі у 2022 р.	Приріст у 2022р., порівнян о з 2021 р. %
1	US Dollar/Indian Rupee Options, National Stock Exchange of India	1 458	87,7%	5,43	56,1%
2	Mini US Dollar Spot (WDO) Futures, BSE	825	18,3%	1,16	10,5%
3	US Dollar/Indian Rupee Futures, National Stock Exchange of India	664	9,8%	4,0	24,0%
4	US Dollar/Indian Rupee Options, BSE	426	26,8%	0,14	-56,6%
5	US Dollar/Indian Rupee Futures, BSE	347	11,2%	0,93	-34,1%
6	US Dollar Futures, MATBa ROFEX	110	-1,8%	4,32	10,6%
7	US Dollar Futures, Korea Exchange	99	-6,1%	0,80	-7,6%
8	Turkish Lira/US Dollar Futures, Borsa Istanbul	84	62,0%	2,29	20,8%
10	British Pound/Indian Rupee Futures, National Stock Exchange of India	83	17,4%	0,14	-40,0%

Джерело: [14, 19]

Біржова торгівля деривативами на криптовалюту значно меншу має історію формування у світі. Перші ф'ючерси та опціони на криптовалюту були

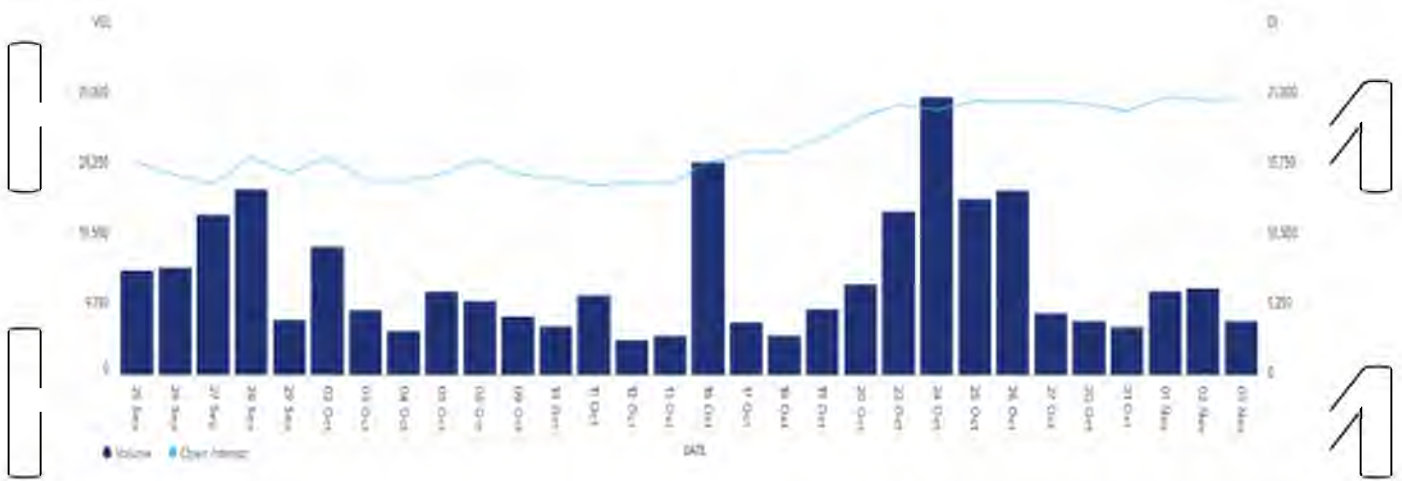
впроваджені на різних біржах, проте на найбільшу увагу заслуговують інструменти Чиказької товарної біржі CME Group у 2017 р.

Необхідно зазначити, що на більшості бірж сьогодні використовуються 2 види деривативів на криптовалюти – це ф'ючерси та опціони на Біткоїн та Етер.

Як свідчать середньодобові об'єми торгівлі (рис. 2.16.), обсяги торгівлі зростають в останній період.

BITCOIN FUTURES - VOLUME & OPEN INTEREST

[View Cryptocurrencies Asset Class Volume and Open Interest](#)

ETHER FUTURES - VOLUME & OPEN INTEREST

[View Cryptocurrencies Asset Class Volume and Open Interest](#)

В Україні біржова торгівля деривативами на валютні курси та криптовалюту має місце на Українській біржі. Проте, з початком повномасштабної війни з 2021 року біржова торгівля деривативами на валютні курси та криптовалюти тимчасово не відбувається. Причиною цього є відсутність зацікавленості з боку учасників біржових торгів через високі ризики, пов'язані з війною.

Нині вітчизняна біржова торгівля фінансовими активами включає переважно торгівлю державними облігаціями, як найбільш ліквідними та низько ризикованими біржовими інструментами.

Торгівля криптовалютами сьогодні в Україні переважно відбувається на платформах позабіржових, які досить популярні серед спекулянтів.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМІ РОЗВИТКУ БІРЖОВОЇ ТОРГІВЛІ ДЕРИВАТИВАМИ НА ВАЛЮТНІ КУРСИ ТА КРИПТОВАЛЮТИ

НУБІП України

3.1. Використання фундаментального і технічного аналізу у біржовій торгівлі деривативами на валютні курси та криптовалюти

Фундаментальний аналіз – це метод визначення вартості валютних курсів та криптовалют шляхом дослідження фундаментальних факторів, які можуть вплинути на її зміну курсів у майбутньому. Цей тип дослідження базується на зовнішніх факторах, ринкових тенденціях та економічних показниках і має важливе значення в біржовій торгівлі деривативами на валютні курси та криптовалюти [60].

Рис 3.1. Поєднання фундаментального та технічного аналізу у біржовій торгівлі деривативами на валютні курси та криптовалюти
Джерело: побудовано автором

Основна мета фундаментального аналізу – визначити чи мають валютні курси або криптовалюти занижену чи завищену ціну на біржових майданчиках, що дозволяє інвесторам приймати обґрунтовані рішення щодо потенційних прибутків [60].

Біржові трейдери на біржовому ринку деривативів на валютні курси та криптовалюти не просто випадково переглядають дані, вони намагаються визначити справедливую вартість валютних курсів та криптовалют, щоб оцінити, переоцінений ринок чи недооцінений [60].

Фундаментальний аналіз, передусім, включає оцінку статистичних даних та економічних показників, а також вивчення того, як економіка країни впливає на їх курси. З великою кількістю економічних звітів й новин, що виходять щодня, біржові трейдери можуть прогнозувати, чи зросте або знизиться вартість валютних курсів у майбутньому, і передбачити потенційні зміни поточних тенденцій [60].

З цією метою біржові учасники використовують сформований ними економічний календар – це графік майбутніх дат і часу випуску конкретних фундаментальних звітів й фундаментальних показників. Це важливий інструмент, який застосовують аналітики для оцінки потенційного впливу новин і надає експертні прогнози для майбутніх оцінок [60].

Фундаментальний та технічний аналіз – це два найпоширеніші методи прогнозування майбутнього руху курсів валют та криптовалют, як і інших фінансових інструментів у біржовій торгівлі. Технічний аналіз фокусується на вивченні цінних графіків і виявленні закономірностей та тенденцій, у той час як фундаментальний аналіз розглядає економічні та фінансові фундаментальні фактори, які впливають на валютні курси та курси криптовалют [60].

Основні відмінності між цими двома методами аналізу наступні [60]:

- Фундаментальний аналіз досить корисний для трейдерів з довгостроковими стратегіями інвестування, оскільки він часто використовується для оцінки довгострокових тенденцій. Тоді, як технічний аналіз часто

використовується для короткострокової торгівлі та корисний для біржових трейдерів, які прагнуть отримати прибуток від швидких змін цін.

- Використовуючи фундаментальний аналіз, трейдери можуть оцінити вартість валютних курсів і криптовалют та визначити, чи економіка країни розширюється, чи скорочується. Цей аналіз може бути корисним для прийняття довгострокових інвестиційних рішень. Навпаки, технічний аналіз корисний для короткострокової торгівлі та допомагає біржовим трейдерам визначати точки входу та виходу на основі попередніх коливань валютних курсів та курсів криптовалют.

- Для визначення вартості валютних курсів та криптовалют фундаментальний аналіз розглядає різні економічні аспекти, наприклад економічні показники, політичні події та новини. З іншого боку, технічний аналіз не враховує зовнішні впливи та зосереджується на даних про валютні курси, обсяги та закономірності, щоб зрозуміти тенденції.

Фундаментальний аналіз може бути ефективним інструментом для розуміння біржових деривативів на валютні курси та криптовалюти і виявлення прибуткових можливостей. Однак існує дві ключові проблеми, про які слід пам'ятати [60]:

- По-перше, незважаючи на глибокі дослідження, немає впевненості, що біржовий ринок відповідатиме його справедливій вартості наявних валютних курсів. Непередбачені події, такі як стихійні лиха чи скандали, можуть порушити як зміни валютних курсів, так і їх оцінку з боку біржових учасників. Крім того, біржовий ринок може залишатися з нерациональною ціною на валютні курси довше, ніж біржові трейдери зможуть утримувати свої відкриті позиції по деривативах на біржах.

- По-друге, величезний обсяг даних, доступних на глобальних біржових ринках, може бути досить великою. Визначити, яка інформація доречна, а яка ні, може бути занадто складно для трейдера.

Найчастіше фундаментальний аналіз у біржовій торгівлі деривативами на валютні курси та криптовалюти проводиться за технологією, яку називають «зверху вниз» (рис. 3.2.).

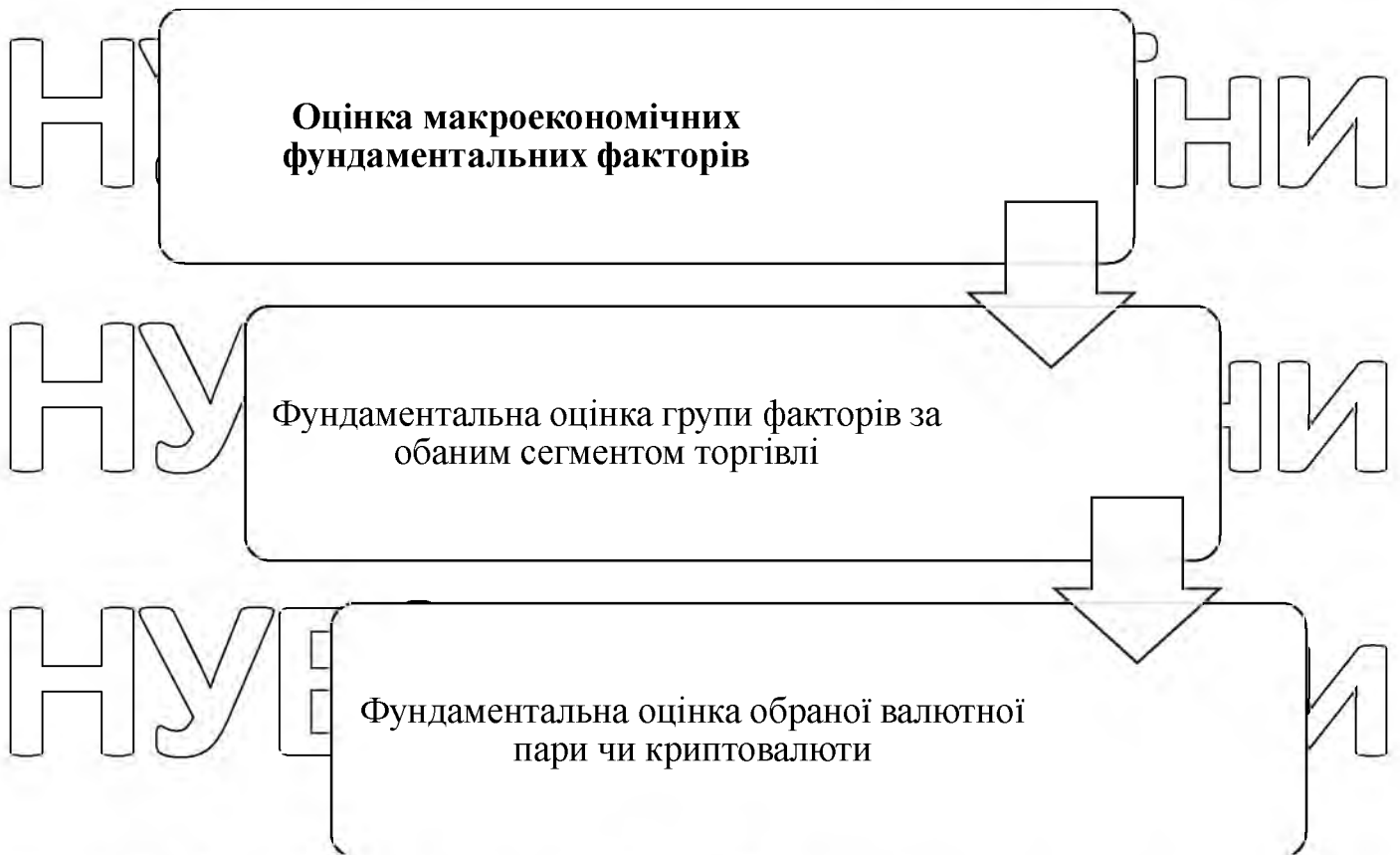

Рис 3.2. Етапи проведення фундаментального аналізу у біржовій торгівлі деривативами на валютні курси та криптовалюти
Джерело: побудовано автором

Біржові трейдери досить часто розпочинають з загального аналізу макроекономічних факторів, а потім вони мають провести оцінку тих валютних ринків, які можуть бути переоцінені або недооцінені. І вкінці біржові учасники мають дослідити конкретні фактори вибраної групи валютних пар чи криптовалют, щоб приймати обгрунтовані рішення при розробці торгових стратегій чи при здійсненні хеджування курсових або цінових ризиків.

Трейдери на біржових ринках деривативів на валютні курси та криптовалюти регулярно стежать за різними економічними факторами, щоб

оцінити стан економіки та передбачити потенційні рухи валютних курсів та курсів криптовалют. Деякі з найважливіших економічних показників для дослідження біржової торгівлі валютними деривативами включають [60]:

1). Дослідження рівня інфляції. Інфляція є вирішальним економічним фактором. Центральні банки зазвичай несуть відповідальність за контроль над інфляцією, яка виникає, коли купівельна спроможність валюти падає. Низька інфляція сприяє економічному зростанню країни, тоді як висока інфляція свідчить про слабке економічне зростання [60].

Країна з високою інфляцією відчуває вищі ціни на споживчі товари, що призводить до меншої кількості іноземних відвідувачів й зниження іноземної валюти, що порушує торговий баланс країни [60].

Оскільки попит на валюту падає, її вартість падає. Інфляція значно впливає на курс іноземної валюти та, як наслідок, на купівельну спроможність трейдерів, що, у свою чергу, впливає на процентні ставки [60].

2). Дослідження показників ВВП. Валовий внутрішній продукт є основним показником економічного зростання, оскільки він обчислює загальну вартість товарів і послуг, вироблених в економіці. Дані про ВВП є дуже важливими, оскільки вони дають чітку картину загального добробуту економіки [60].

Трейдери можуть створювати нові позиції або хеджувати свої наявні, оскільки статистика ВВП може спричинити значні коливання на валютному ринку. Якщо економіка країни або ВВП розвиваються, прибутки зрештою потраплять до споживачів, викликаючи збільшення споживчих витрат [60].

У результаті збільшення споживчих витрат ціни на споживчі товари зростають, і центральний банк країни намагатиметься контролювати їх, якщо вони почнуть випереджати темпи економічного зростання [60].

3). Дослідження даних про зайнятість. Ще одним важливим економічним показником є дані або звіти про зайнятість. Оскільки це впливає як на поточні, так і на майбутні витрати, рівень зайнятості впливає на обмінні курси валют. Зростання безробіття зазвичай вважається ознакою ослаблення економіки та

наступного зниження попиту на валюту країни. І навпаки, високі рівні зайнятості вказують на бурхливу економіку, яка зазвичай сигналізує про те, що попит на валюту продовжуватиме зростати [60].

4). Відслідковування новин про прийняті рішення центральними банками.

Більшість валютних курсів можуть зазнавати значної волатильності, пов'язаної з центральними банками. Їх найважливішою дією є зміна процентних ставок, що може сильно вплинути на валютні курси. Хоча центральний банк часто відповідає за управління фінансами країни, напрямок його політики значно впливає на обмінні курси. Наприклад, він може придбати валюту та зберігати її у своїх резервах, щоб збільшити її вартість [60].

Потім резерви перепродаються на ринок, щоб знизити ставку. Якщо необхідно збільшити споживчі витрати, центральний банк може знизити процентну ставку за позиками, які він надає комерційним банкам. І навпаки, відсоткові ставки підвищуються, намагаючись скоротити витрати та поміркувати інфляцію [60].

Фундаментальні аналітики та біржові трейдери також уважно стежать за новою монетарною політикою, купівлею фінансових інструментів, переоцінкою валютних курсів, кадровими змінами та іншими подібними подіями [60].

5). Вивчення новин про стихійні лиха та сезонні фактори: вплив на волатильність ринку.

Хоча стихійні лиха та сезонність можуть здаватися не пов'язаними з фінансовими ринками, вони часто сприяють нестабільності багатьох активів [60].

Стихійні лиха можуть створювати проблеми для бізнесу та економіки, а також порушувати ланцюжки поставок різних товарів. Подібним чином, сезонні погодні умови можуть мати порівняльний вплив [60].

Біржові трейдери можуть використовувати різні стратегії в різні періоди часу, щоб отримати вигоду від біржової торгівлі валютними курсами та криптовалютами. Довгостроковий підхід до торгівлі передбачає вивчення економічних і фінансових змінних, які можуть впливати на валютні курси

протягом тривалого періоду часу, наприклад, кількох місяців або навіть років [60].

Довгострокові біржові трейдери можуть враховувати такі фактори, як зростання ВВП, процентні ставки, дані про зайнятість і геополітичні події, які можуть вплинути на базову економіку валютних курсів, якими вони торгують.

Ці трейдери прагнуть отримати прибуток від більших ринкових змін, здійснюючи менше угод і утримуючи позиції упродовж більш тривалого періоду часу [60].

Короткострокова стратегія біржової торгівлі деривативами на валютні курси та криптовалюти передбачає аналіз економічних і фінансових факторів, які можуть вплинути на ціни валют протягом коротшого періоду часу, наприклад хвилин, годин або днів.

Для швидкого прийняття торгових рішень, трейдери, які використовують короткостроковий підхід, можуть враховувати фактори, зокрема випуски новин, технічний аналіз і настрої ринку. Ці трейдери часто здійснюють більше угод і зберігають позиції протягом коротких періодів, щоб отримати прибуток від незначних ринкових змін [60].

З метою прийняття обґрунтованих торгових рішень, біржові трейдери часто поєднують фундаментальний та технічний аналіз економічних даних. Інтегруючи ці два типи аналізу, біржові учасники можуть глибше зрозуміти ринок і визначити потенційні торгові можливості [60].

У більшості випадків найбільш ефективним є поєднання фундаментального і технічного аналізу при формуванні біржових позицій на біржовому ринку деривативних контрактів на валютні курси та криптовалюти.

Необхідно зазначити, що використання індикаторів технічного аналізу для прогнозування біржових цін на валютні курси та криптовалюти досить подібні з іншими біржовими ринками товарних чи фінансових активів.

3.2. Удосконалення спекулятивних стратегій біржової торгівлі деривативами на валютні курси та криптовалюти

Спекуляція у біржовій торгівлі деривативами на валютні курси та криптовалюти – це високоризикована інвестиційна торгова стратегія, яка фокусується на отриманні швидких прибутків за рахунок використання курсових валютних коливань. Хоча ця стратегія може бути ефективною, спекуляція може призвести до збитків, особливо в умовах високої курсової волатильності [61-62].

Спекулянти досить часто купують і продають валютні курси чи криптовалюти, залежно від ринкового стану та часового діапазону. Вони сподіваються купувати при зниженні цін та продавати при підвищенні валютних курсів. На практиці все це виглядає набагато складніше, ніж можна собі уявити [61-62].

Спекулянти існували завжди, але з початком фінансових криз, спекуляції на біржових ринках деривативів на валютні курси та криптовалюти зросли в кілька разів. Це пояснюється тим, що після того, як пандемія спричинила фінансову нестабільність на початку 2020 р., ця криза посприяла значним курсовим коливанням на основні види валютних пар, головним чином у відповідь на низькі процентні ставки та надзвичайний обсяг монетарних стимулів, що надходили на ринок від Федерального резервного банку [61-62].

Удосконалення стратегій спекулятивної біржової торгівлі деривативами на валютні курси та криптовалюти в основному пов'язане з тим, що спекуляція являється високо ризикованою інвестиційною діяльністю.

У нинішніх умовах спекулятивна біржова торгівля деривативами на валютні курси та криптовалюти є дуже ризикованою. Спекулянти часто намагаються отримати швидкий прибуток, зокрема на ринку криптовалюти, передбачаючи напрямок руху курсів валют чи криптовалют на під час біржової торгівлі деривативами.

Теоретично, спекулятивна біржова торгівля деривативами на валютні курси та криптовалюти може розвиватися безперервно. Якщо очікується

зростання курсів, короткострокова спекулятивна біржова торгівля може бути більш ефективною, ніж довгострокова [61-62].

Спекулятивні стратегії біржової торгівлі деривативами на валютні курси

Спекулятивні стратегії біржової торгівлі деривативами на криптовалюти

Короткострокові стратегії торгівлі

Короткострокові стратегії торгівлі

Довгострокові стратегії торгівлі

Довгострокові стратегії торгівлі

Рис 3.3. Види основних стратегій біржової торгівлі деривативами на валютні курси та криптовалюти

Джерело: побудовано автором

Однак довгострокові стратегії біржової торгівлі деривативами на валютні курси та криптовалюти носять схожі риси та набагато краще підходять для моніторингу ситуації під час екстремальних валютних курсових коливань, порівняно зі спекулятивною торгівлею, яка чинить величезний тиск на інвестиційні портфелі в поточних ринкових умовах [61-62].

Спекулятивні біржові торгові стратегії на ринках валютних курсів та криптовалют – це стратегії, які мають потенціал для великих прибутків, але несуть значний також пропорційний ризик втрат.

Основна причина, чому спекулятивної торгівлі біржовими деривативами на валютні курси та криптовалюти наразі уникають, полягає в тому, що вона часто має негативний вплив на інвестиційні портфелі, особливо за наявності низького рівня ліквідності біржової торгівлі.

Спекуляції часто спричиняють паніку на волатильних, біржових ринках валютних курсів та криптовалюти. Інвестори, які втрачають свої гроші, починають продавати свої позиції, що може викликати зворотній ефект подальшого падіння курсів валюти чи криптовалюти, що призводить до ще більшого падіння на фінансових ринках.

Інвесторам слід остерігатися використання великої кількості коротких спекулятивних стратегій. Короткі стратегії біржової торгівлі передбачають швидке відкриття і закриття позицій як на купівлю, так і на продаж з метою швидкого отримання прибутків, особливо на біржових ринках криптовалюти.

Замість короткострокової спекулятивної торгівлі зараз дуже поширеним є використання альтернативних методів збільшення прибутковості шляхом інвестування в валютні деривативи з довгостроковим потенціалом зростання. Це може передбачати інвестування в валютні пари чи криптовалюти з сильними конкурентними перевагами та домінуючими позиціями на біржовому ринку або у швидкозростаючі криптовалюти. Інвестори мають використовувати високоліквідні валютні інструменти як стратегію своєї біржової торгівлі [61-62].

Важливо зосередити увагу також на інвестуванні в найбільш ліквідні криптовалюти – це можуть бути біржові деривативами на Біткойн та Етер. Це означає завжди систематично шукати найбільш перспективні валютні деривативи [61].

Спекулянти сьогодні відіграють важливу роль на організованих біржових ринках деривативів на валютні курси та криптовалюти. Без спекулянтів ліквідність ринку значно знизилася б, а інші учасники не змогли б ефективно використовувати хеджування для узгодження своїх інвестицій на валютних ринках та ринках криптовалюти.

Основні переваги спекулятивних торгових стратегій на біржових ринках деривативів на валютні курси та криптовалюти [61-62]:

- спекулятивні стратегії біржової торгівлі деривативами на валютні курси та криптовалюти повинні базуватися на оцінці ризиків;

- спекулятивні стратегії біржової торгівлі деривативами на валютні курси та криптовалюти повинні забезпечувати ліквідність ринків шляхом купівлі-продажу цих активів;

- спекулятивні стратегії біржової торгівлі деривативами на валютні курси та криптовалюти повинні допомагати утримувати валютні курси на рівнях, які представляють найкращий можливий курс;

- спекулятивні стратегії біржової торгівлі деривативами на валютні курси та криптовалюти повинні принести стабільність на біржові ринки у цілому.

Спекулятивні торгові стратегії можуть допомогти забезпечити стабільність як фінансових, так і товарних ринків. Однак спекулятивна торгівля має і негативні наслідки, оскільки спекулянти часто підвищують курси валют і особливо - криптовалюти [61-62].

Спекулятивні стратегії торгівлі валютою також можуть бути пов'язані зі значним ризиком, оскільки вони базуються на очікуванні отримання прибутку від зміни вартості однієї валюти по відношенню до іншої валюти. Центральний банк країни може суттєво впливати на вартість своєї валюти по відношенню до інших валют шляхом проведення своєї монетарної політики [61].

Монетарна політика – не єдина причина коливань валютних курсів.

Спекулятивна торгівля також може мати значний вплив на короткострокові валютні операції. Спекулятивна торгівля валютою, безумовно, прибуткова, але ризик втрат дуже високий. Спекулянти намагаються визначити моменти, коли одна валюта недооцінена, тоді як інша – переоцінена. Однак торговельна діяльність може ще більше дестабілізувати валютні курси [61].

Хоча деякі спекулятивні операції можуть призвести до сприятливих результатів, багато інших можуть призвести до банкрутства. Інвестори завжди мають усвідомлювати високий рівень ризиків і розглянути можливість

дотримання довгострокового інвестиційного плану, щоб уникнути негативних наслідків з використанням хеджових стратегій [61].

У світі фінансів спекулятивна біржова торгівля деривативами на валютні курси та криптовалюти передбачає отримання великих прибутків за умов мінімізації курсових ризиків через механізм хеджування.

Без потенційної можливості отримання великих прибутків від спекулятивної біржової торгівлі деривативами на валютні курси та криптовалюти не було б стимулів для проведення спекуляцій. Оскільки може бути важко відрізнити спекуляцію від простої інвестиції, учасники ринку повинні з'ясувати, що є основою для спекуляції або інвестиції, тобто тип активу, очікуваний період володіння та рівень кредитного плеча [61].

Спекулятивна біржова торгівля деривативами на валютні курси та криптовалюти зараз забезпечує значну ліквідність біржового ринку.

Спекулятивна торгівля дає можливість мінімізувати різницю між ціною попиту та пропозиції на валютні курси і криптовалюти, що дозволяє біржовим учасникам ефективно управляти курсовими ризиками.

Спекулятивна біржова торгівля деривативами на валютні курси та криптовалюти не для всіх, але за умови правильних дій вона може приносити значні прибутки. Спекулятивну торгівлю також можна використовувати як інструмент диверсифікації наявного в учасника інвестиційного портфеля. Однак при цьому можуть виникнути певні ризики. Тому інвестори повинні провести ретельне дослідження, перш ніж займатися спекулятивною торгівлею [61].

Спекуляції не приносять однакової користі всім біржовим інвесторам. Більшість ринкових учасників роблять ризиковані інвестиції і в підсумку втрачають капітал. Щоб досягти успіхів в інвестиційних стратегіях біржової торгівлі деривативами на валютні курси та криптовалюти необхідно мати достатній рівень теоретичних знань та практичних навиків. Тому слід уникати спекулятивної торгівлі без попереднього фундаментального і технічного аналізу.

3.3. Торгові стратегії з використанням криптотрейдингу

Суть криптотрейдингу полягає в тому, щоб учасник мін використовував у своїх стратегіях торгівлі різні види біржових та позабіржових контрактів на криптовалюти.

Криптовалютні ринки часто аналізуються за допомогою тих же методів фундаментального і технічного аналізу, що й інші валютні біржові ринки. Багато трейдерів вважають за краще торгувати біткойнами на основі торгових обсягів та індикаторів, часто використовуючи адаптовані класичні торгові стратегії [56].

Однак, з точки зору фундаментального аналізу ринку, в криптовалютах закладено багато факторів динамічної зміни їх курсів. Цифрові активи можуть істотно змінюватися в ціні через різні події, такі як відхилення від планів розвитку проекту, підвищення або зниження комісійних зборів за біржову торгівлю або раптові зміни популярності криптовалюти серед майнерів [56].

Водночас ринок криптовалют значною мірою залежить від динаміки ціни біткойна. Цей цифровий актив домінує на ринку і близько 50% транзакцій здійснюються за допомогою біткойна. Тому BTC є фундаментальним фактором для аналізу курсів інших криптовалют [56].

Торгівля криптовалютами, як і валютними курсами є ризикованою інвестицією. Біржова торгівля приваблює ринкових учасників, які хочуть купувати і продавати криптовалюту. Серед досить популярних біржових майданчиків з торгівлі деривативами на криптовалюти є Чиказька група CME.

У результаті біржових транзакцій одні учасники отримують прибуток, а інші зазнають збитків. Це пояснюється тим, що вартість цифрових активів постійно змінюється. Тому продаж криптовалюти призведе до прибутку, коли вона зростає, тоді як покупець зазнає збитків. Справедлива і зворотна ситуація на ринках крипто деривативів. Якщо продати ф'ючерс на біткойн, коли ціна падає, продавець отримає прибуток, викупивши пізніше його за нижчою ціною [56].

Подібно до біржової торгівлі акціями, учасники біржової торгівлі крипто деривативами намагаються продавати криптовалюту за високими цінами і

купувати їх за низькими цінами. Біржа збирає заявки всіх криптотрейдерів у біржовому стакані заявок – при зустрічному збігу цін попиту і пропозиції формується біржовий курс на криптовалюту.

Кожна криптовалюта побудована на системі блокчейну (безперервному ланцюжку блоків цифрової інформації). Копія ланцюжка зберігається на кожному вузлі (окремому комп'ютері). Ланцюжок будується за правилами, задекларованими розробниками. Зв'язки між блоками створюються шляхом запису порядкового номера блоку та хеш-суми кожного блоку і блоку, що йому передує. Щоб змінити інформацію в мережі, необхідно відредагувати наступний блок на кожному вузлі [56].

Перші технології розподілених обчислень і децентралізованого зберігання інформації з'явилися в 1990-х роках. Однак вперше блокчейн був використаний Сатоші Накамото в мережі Біткоїн для створення нового покоління фінансових систем [56].

Для біржових інвесторів важливо мати можливість купувати і продавати криптовалюту в будь-який час і в будь-якій кількості. Інакше, який сенс у прибутку, якщо його не можна конвертувати в реальному часі. Тому при виборі віртуальної валюти активні біржові трейдери звертають увагу на обсяги біржової торгівлі та показники ліквідності [56].

Загальний обсяг біржової торгівлі на ринку криптовалют невеликий у порівнянні з валютними деривативами чи фондовими деривативами, проте це досить перспективний ринок для інвестицій як сьогодні, так і в майбутньому.

При цьому популярний також позабіржовий криптовалютний ринок, який є настільки ліквідний, що користувачі можуть купувати і продавати необмежену кількість монет [56].

Попит і пропозиція впливають на спотову торгівлю і вартість криптовалюти більше, ніж, наприклад, фондові індекси чи валютні курси. Ось чому біржовий ринок криптовалют такий волатильний, як і спотовий.

Однак криптовалюти – це децентралізовані позабіржові активи. На них не впливають політичні чи економічні процеси або економічна ситуація в

конкретній країні чи регіоні, як це відбувається на ринках валютних курсів. Традиційні ринки знаходяться під сильним впливом вищезгаданих факторів. Проте, є інші фактори, які впливають на біржові крипто ринки [56]:

- ринкова капіталізація;
- торгівля крипто валютою на світових крипторинках;
- інтеграція в торгові платформи та системи електронної біржової торгівлі;
- ставлення великих компаній до криптовалюти;
- досвід криптотрейдерів;

- новини, події, що формують тенденції ризиків та толерантність до них.

Інвестиції в криптовалюти як на біржовому, так і на позабіржовому ринках залишаються перспективним напрямком. Інвестори можуть розглядати різні інвестиційні цілі і стратегії. Наприклад, торгувати на нових, більш активних ринках або диверсифікувати ризики, збільшуючи кількість ринків зі слабкою кореляцією. Третій варіант – здійснювати біржову торгівлю ф'ючерсами та опціонами на криптовалюти [56].

Однією з переваг крипторинку є те, що в багатьох країнах торгівля криптовалютою не оподатковується. У той же час, криптовалютні біржі стягують комісію за транзакції, подібну до брокерської винагороди за торгівлю ф'ючерсами, опціонами [56].

Перш ніж почати біржову торгівлю деривативами на криптовалюти, необхідно обрати:

- біржову платформу;
- брокера, який буде обслуговувати учасника;
- вид біржового деривативу (ф'ючерс чи опціон);
- вид криптовалюти.

Біржові учасники мають відкрити брокерські рахунки, на які буде зараховуватись маржа, тоді як на позабіржовому ринку криптовалюг обов'язковим є наявність криптогаманця і банківського рахунку одночасно.

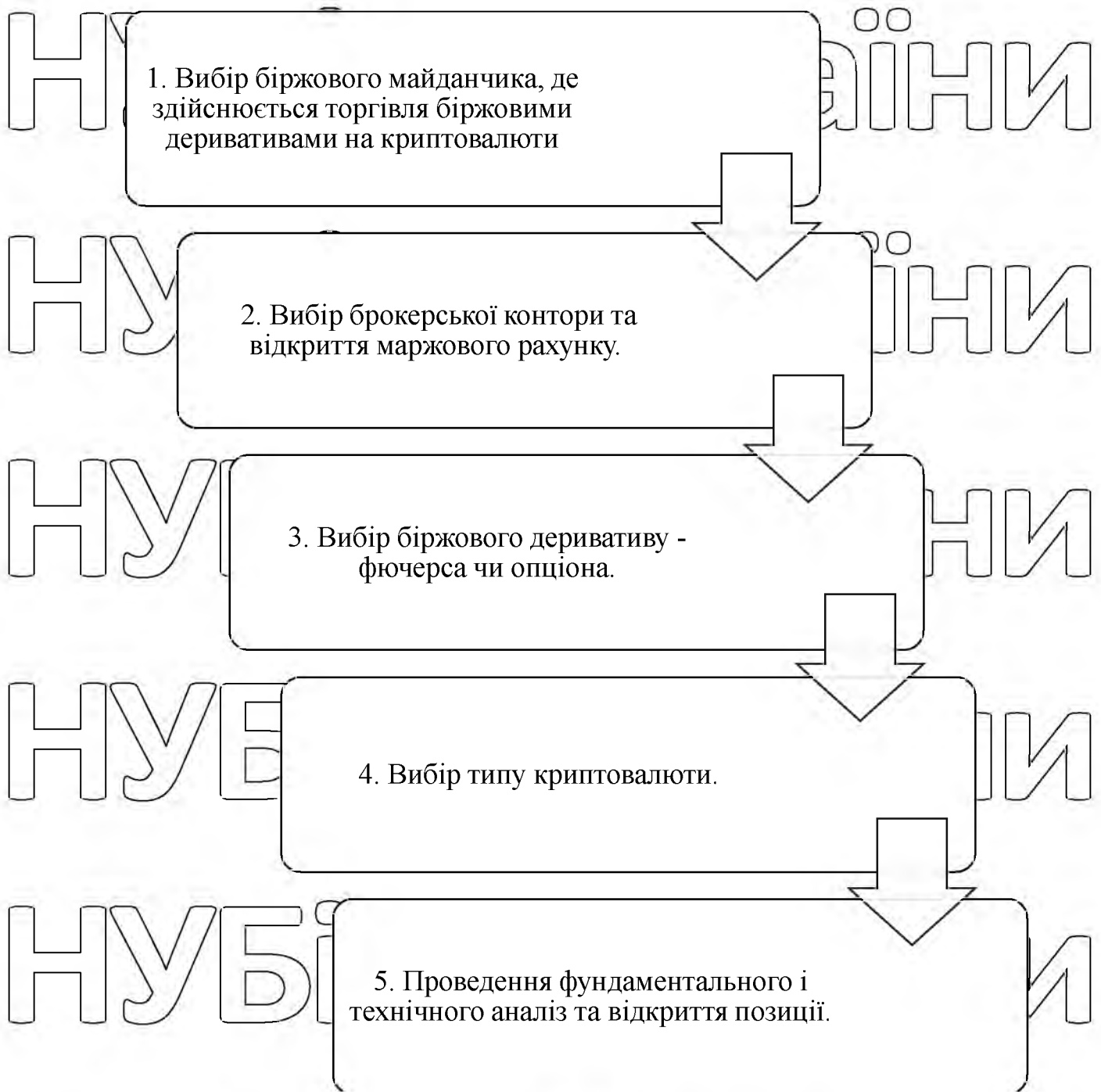

Рис 3.4. Елементи біржової торгової стратегії деривативами на криптовалюті

Джерело: побудовано автором на основі [56]

Торгівля криптовалютними парами є основним інструментом біржового та позабіржового криптотрейдингу. Для початківців гарним початком є торгівля парами біткоіна.

Досвідчені трейдери також вважають за краще торгувати на криптовалютних біржах парами, що складаються з ліквідної криптовалюти (наприклад, Bitcoin або Ethereum) [56].

Купувати і продавати криптовалютні деривативи можна виключно через брокерів. Торгівля на біржах, де криптовалюта є об'єктом біржової торгівлі деривативами вкючає вищий розмір комісійних за транзакціями.

Криптовалютні деривативи дозволяють біржовим учасникам торгувати на ринку, не володіючи самою криптовалютою. До деривативів належать ф'ючерси та опціони на Bitcoin або Ethereum. Вони пропонують більшу гнучкість, ніж класична торгівля на позабіржовому ринку. Вони можуть бути розроблені з використанням десятків різних торгових стратегій, а маржинальна торгівля з високим кредитним плечем може значно збільшити кількість монет всього за кілька угод [56].

Однак цей тип торгівлі завжди ризикує поставити під загрозу безпеку балансу рахунку, якщо трейдер не бере до уваги. Маржинальна торгівля з високим кредитним плечем може швидко збільшити прибуток, але за таких умов навіть невелика кількість збиткових угод може швидко звести баланс до нуля.

Тому тільки активні біржові трейдери вважають за краще торгувати деривативами на криптовалюти [56].

Перш ніж інвестувати в криптовалюту, біржові трейдери мають підготуватись, а саме [56]:

- навчитися аналізувати графіки цін і обсяги торгів;

- навчитися аналізувати минулі результати та виявляти закономірності з історії ринку біржових деривативів на криптовалюти;

- навчитися здійснювати операції купівлі-продажу та відстежувати коливання курсів деривативів на криптовалюти;

- вивчити прибуткові торгові біржові стратегії.

Біржовий ринок деривативів на криптовалюти знаходиться в постійному русі, і це одна з його особливостей. З одного боку, є багато можливостей для отримання прибутків від інвестицій, з іншого – більше ризиків. Тому новим

трейдерам необхідно розуміти принципи роботи бірж і біржового клірингу, а також вивчити основи біржової торгівлі криптовалютами і маржинальної торгівлі. Тільки після цього можна розпочинати біржову торгівлю деривативами на криптовалюту.

Щоб біржова торгівля деривативами на криптовалюти приносила стабільний дохід, необхідно трейдерам розробити торговий план. Цей план включає наступні елементи [56]:

- визначити точки входу в біржові позиції;
- визначити прийнятний рівень втрат: якщо прогноз не виправдався, цю

позицію слід закрити, щоб зменшити збитки;

- найпростіший приклад торгового плану – продати певну кількість біткойнів, якщо ціна зросте на 1 000 доларів США, а потім, якщо ціна падає до 30 000 доларів США, продаються всі накопичені монети [56].

Методи біржової торгівлі також можуть включати в себе точки входу на біржовому ринку. Наприклад, ефективно почати торгувати, коли ціна підніметься до певного рівня або коли обсяг торгів збільшиться і розвернеться одночасно [56].

Таким чином, торговий план стає більш складним і на певному етапі перетворюється на біржову торгову стратегію. Професійні біржові трейдери йдуть ще далі і використовують алгоритмічну торгівлю або, так званих ботів, для торгівлі деривативами на криптовалюти. Це значно економить час і дозволяє трейдерам здійснювати високочастотну біржову торгівлю.

НУБІП УКРАЇНИ

ВИСНОВКИ

1. Біржова торгівля виконує важливу роль у формуванні фінансової системи будь-якої країни. Сьогодні високо розвинуті організовані ринки є фундаментальними елементами кожної ринкової системи. Біржові деривативні контракти – це стандартизовані контракти, які вказують на право або зобов'язання купити або продати біржові активи. Нині існує наступні 4 види деривативів: біржові чи позабіржові форварди; біржові ф'ючерси; біржові й позабіржові опціони; біржові й позабіржові свопи. Стандартна форма деривативів, порядок їх випуску та обігу встановлюються законодавством України, зокрема Законом України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки».

2. Валютні біржові деривативи – це похідні фінансові інструменти, які укладаються на основі види валютних курсів і забезпечують: формування і прогнозування курсу двох валют або валютної пари на міжбанківському валютному ринку, використання з метою хеджування валютного ризику, застосування з метою валютних спекуляцій та арбітражу; використання наступних видів валютних деривативів: валютні форвардні контракти, валютні ф'ючерси, валютні свопи, валютні опціони та валютні бінарні опціони; формування вартості базових активів – іноземної валюти.

3. Поруч з біржовою торгівлею валютними курсами в останні роки досить популярною стала біржова торгівля криптовалютами. Торгівля криптовалютою є спекулятивною та складною, і вона включає значні ризики. Водночас, на провідних біржах світу, наприклад на CME сьогодні торгується ф'ючерси та опціони на ф'ючерси на два види криптовалют: Bitcoin, Ether.

4. Оцінка динаміки міжнародної біржової торгівлі свідчить про досить динамічний приріс в останні 3 роки, починаючи з 2020 р. Станом на 2022 р. біржова торгівля деривативами на міжнародних біржах, як товарних так і фондових, склала майже 84 млрд біржових угод. Такий рівень свідчить про

приріст за останні 10 років на 324 % або в 4 рази, водночас у 2022 р. приріст торгівлі до попереднього 2021 р. склав 43%.

5. Основними тенденціями міжнародної біржової торгівлі деривативами стали у 2022 році такі: помірне зростання обсягів торгівлі, яке спостерігається щорічно протягом останніх 3 років; відновлення глобальної фінансової системи після наслідків пандемії; забезпечення низьких відсоткових ставок за кредитними ресурсами; збільшення біржової торгівлі фінансовими активами; зростання організованих фондових ринків та їх обсягів торгівлі; нарощення нових відкритих позицій на міжнародних біржових майданчиках.

6. У 2022 р. приріст біржової торгівлі фінансовими деривативами спостерігався по усіх групах активів. Проте, найбільший показник зафіксований в групі цінних паперів – +48%. Це один з найвищих зафіксованих максимумів в історії функціонування міжнародних біржових ринків. При цьому, група цінних паперів включає не тільки акції та облигації – це близько 30% загального біржового обігу, а ще й торгівлю фондовими індексами – 34% загального біржового обігу. Друге місце у біржовій торгівлі фінансовими деривативами відводиться не менш популярним серед біржових учасників інструментам – деривативам на валютні курси та криптовалюти – 10 % у 2022 р. Приріст торгівлі у 2022 р., порівняно з 2021р. склав – 40%.

7. Біржова торгівля деривативами на валютні курси та криптовалюти в останні роки зазнає швидких приростів через нестабільність глобальної фінансової системи. Така ситуація викликає надмірне зростання попиту на дану групу біржових інструментів з боку значної кількості інвесторів, які можуть використовувати деривативи на валютні курси для хеджування курсових ризиків. Водночас, в Україні біржова торгівля деривативами на валютні курси та криптовалюту мала місце на Українській біржі. Проте, з початком повномасштабної війни з 2021 року біржова торгівля деривативами на валютні курси та криптовалюти тимчасово не відбувається. Причиною цього є відсутність зацікавленості з боку учасників біржових торгів через високі ризики, пов'язані з війною.

8. Фундаментальний та технічний аналіз – це два найпоширеніші методи прогнозування майбутнього руху курсів валют та криптовалют, як і інших фінансових інструментів у біржовій торгівлі. Технічний аналіз фокусується на вивченні цінових графіків і виявленні закономірностей та тенденцій, у той час як фундаментальний аналіз розглядає економічні та фінансові фундаментальні фактори, які впливають на валютні курси та курси криптовалют.

9. Удосконалення стратегій спекулятивної біржової торгівлі деривативами на валютні курси та криптовалюти в основному пов'язане з тим, що спекуляція являється високо ризикованою інвестиційною діяльністю. У нинішніх умовах спекулятивна біржова торгівля деривативами на валютні курси та криптовалюти є дуже ризикованою. Спекулянти часто намагаються отримати швидкий прибуток, зокрема на ринку криптовалют, передбачаючи напрямок руху курсів валют чи криптовалют на під час біржової торгівлі деривативами.

10. Криптовалютні деривативи дозволяють біржовим учасникам торгувати на ринку, не володіючи самою криптовалютою. До деривативів належать ф'ючерси та опціони на Bitcoin або Ethereum. Вони пропонують більшу гнучкість, ніж класична торгівля на позабіржовому ринку. Вони можуть бути розроблені з використанням десятків різних торгових стратегій, а маржинальна торгівля з високим кредитним плечем може значно збільшити кількість монет всього за кілька угод.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

НУМБІП УКРАЇНИ

1. Господарський кодекс. Сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>. (дата звернення 21.09.2023р.).
2. Податковий кодекс України. Сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>. (дата звернення 21.09.2023р.).
3. Закон України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки». Сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>. (дата звернення 21.09.2023р.).
4. Закон України «Про державне регулювання ринків капіталу та організованих товарних ринків» Сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>. (дата звернення 21.09.2023р.).
5. Закон України «Про інститути спільного інвестування» Сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>. (дата звернення 21.09.2023р.).
6. Аналіз і прогнозування біржового ринку: навч. посіб. / за ред. М.О. Солодкого: К.: ЦП Компринт, 2020. 550 с.
7. Бочуля Д.В. Проблеми й перспективи розвитку фондового ринку України. URL: <http://libfor.com>. (дата звернення 25.09.2023р.).
8. Види фінансових інструментів інвестування капіталу та їх характеристика. URL: <http://library.if.ua>. (дата звернення 25.09.2023р.).
9. Деривативи – derivative. Трактуювання поняття в словнику. Dictionary: <https://www.dictionary.com/browse/derivative>. (дата звернення 25.09.2023р.).
10. Ільчук М.М., Яворська В.О., Радько В.І. Організаційні засади здійснення біржових операцій на біржовому ринку. Інфраструктура ринку. 2021. №52. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2021/52_2021/6.pdf. (дата звернення 25.09.2023р.).
11. Інформаційна аналітична база. Українська біржа URL: <http://www.ux.ua>. (дата звернення 25.09.2023р.).

12. Забучинська Т. В. Проблеми й шляхи підвищення ефективності державного регулювання фондового ринку України. URL:<http://ndi-fp.asta.edu.ua>

13. Звіти НКЦПФР. Аналітична оцінка ринку. URL:<http://nssmc.gov.ua>.
(дата звернення 25.10.2023р.).

14. Звіти сайту Світової федерації бірж. URL: <http://www.world-exchanges.org>. (дата звернення 25.10.2023р.).

15. Історія виникнення бірж. URL:<http://www.dengi-info.com/archive/article.php?aid=2432>. (дата звернення 25.10.2023р.).

16. КІНТО – біржовий трейдинг
URL:<http://www.kinto.com/ukr/itrade/ktrade/futures>. (дата звернення 25.10.2023р.).

17. Красавина Л.Н. Міжнародні валютно-кредитні й фінансові відносини. К: Фінанси та статистика, 2015. 376 с.

18. Краснова І. В. Фондовий ринок в Україні: стан та перспективи розвитку. URL: <http://www.problecon.com>. (дата звернення 25.10.2023р.).

19. Звіти сайту Асоціації ф'ючерсної індустрії. URL: <https://fia.org>. (дата звернення 27.10.2023р.).

20. Статистичні звіти та аналітична інформація Чиказької біржі CME Group. URL:<http://www.cmegroup.com>. (дата звернення 27.10.2023р.).

21. Петренко М.І. Проблеми та перспективи розвитку ринку похідних цінних паперів в Україні. URL:<http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=57818>. (дата звернення 27.10.2023р.).

22. Поняття деривативів. <https://www.bitlex.ua>. (дата звернення 27.10.2023р.).

23. Програма розвитку фондового ринку. URL:<http://www.nssmc.gov.ua>.
(дата звернення 27.10.2023р.).

24. Розвиток біржової торгівлі. URL:<http://forex2.info>. (дата звернення 27.10.2023р.).

25. Ринок похідних фінансових інструментів. URL:
https://pidru4niki.com/81402/finansi/rinok_pohidnih_finansovih_instrumentiv. (дата звернення 27.10.2023р.).

26. Словник термінів фондового ринку.
https://stud.com.ua/36909/finansi/slovník_terminiv_vikoristovuyutsya_birzhovomu_pozabirzhovomu_fondovomu_rinku. (дата звернення 27.10.2023р.).
27. Сільськогосподарське хеджування. навч. посіб./ за ред. Солодкого М.О. К.: ЦП Компринт, 2021. 625с.
28. Солодкий М. О. Основи біржової діяльності: навч. посіб. Київ. ЦП Компринт, 2017. 420с.
29. Солодкий М.О., Яворська В.О. Біржова торгівля товарними деривативами: світовий досвід та перспективи розвитку в Україні: монографія. К.: В-во ЦП Компринт, 2015. 280с.
30. Солодкий М.О. Біржовий товарний ринок: навч. посіб. К.: ЦК Компринт, 2017. 482 с.
31. Солодкий М.О., Яворська В.О. Міжнародні біржові ринки: навч. посіб. К.: ЦК Компринт, 2019. 520 с.
32. Спот-контракт чи дериватив. *Економічна правда*. 2020р.
<https://www.epravda.com.ua>. (дата звернення 27.10.2023р.).
33. Удосконалення регулювання. URL:<https://www.epravda.com.ua>. (дата звернення 27.10.2023р.).
34. Фінансова аналітика. URL: <http://finance.ua>. (дата звернення 27.10.2023р.).
35. Фінансовий ринок. URL: <http://www.fin.org.ua>. (дата звернення 27.10.2023р.).
36. Хеджування ф'ючерсами і опціонами: навч. посіб. / Солодкий М.О. К.: ЦП Компринт, 2018. 398с.
37. Хто використовує деривативи та навіщо?
<https://www.nssmc.gov.ua/khto-vykorystovuie-deryvatyvy-ta-navishcho>. (дата звернення 27.10.2023р.).
38. Шаповалова О. Структура і масштаби сучасного ринку деривативів і його роль у світовій економіці. *Міжнародна економіка*. 2012. №6. С. 34-37.

39. Шах О.В., Охріменко І.В. Види угод на біржовому фондовому ринку та особливості їх застосування. К.: НУБІП України, 2013. С. 194-195.

40. Щекін О.Ю. Перспективи розвитку фондового ринку України в умовах посилення інтеграційних процесів. URL:<http://soskin.info/ea/2017/11-12/20118.html>. (дата звернення 27.10.2023р.).

41. Що таке деривативи? URL:<https://ffin.ua/blog/faq/investytsii/post/shcho-take-deryvatyvy>. (дата звернення 27.10.2023р.).

42. Яворська В.О. Розвиток біржового ринку фінансових інструментів в Україні [колективна монографія] Фінансове забезпечення аграрного сектору: вітчизняний та зарубіжний досвід. К.: НУБІП України. 2017. С. 69-82.

43. Яворська В.О. Аналіз торгівлі деривативними контрактами на міжнародних біржах. Інфраструктура ринку. 2022. № 68. URL:<http://www.market-infr.od.ua/uk/68-2022>. (дата звернення 27.10.2023р.).

44. Яворська В.О. Аналіз ринків капіталу та організованих товарних ринків. Інфраструктура ринку. 2022. № 69. URL: <http://www.market-infr.od.ua/uk/69-2022>. (дата звернення 27.10.2023р.).

45. Britannica Dictionary definition of derivative. <https://www.britannica.com/dictionary/derivative>. (дата звернення 30.10.2023р.).

46. Derivatives. A Manager's Guide to the World's Most Powerful Financial Instruments. New York: PHILIP Mc BRIDE JOHNSON, Mc Graw – Hill, 2009. 409 p.

47. Derivative. Dictionary. URL:<https://www.merriam-webster.com/dictionary/derivative>. (дата звернення 30.10.2023р.).

48. Financial Derivatives by Type. URL:[file:///C:/Users/User/Desktop/%D0%BA%D0%B8%D1%97%20\(1\)/f4-financial-derivatives-by-type.pdf](file:///C:/Users/User/Desktop/%D0%BA%D0%B8%D1%97%20(1)/f4-financial-derivatives-by-type.pdf). (дата звернення 30.10.2023р.).

49. Foreign Exchange Derivatives. URL:<https://www.db.com/files/documents/costs-and-charges/investment-bank->

- products--foreign-exchange-derivatives--other-foreign-exchange-derivatives.pdf.
(дата звернення 30.10.2023р.).
50. Foreign Currency Derivatives.
URL:https://link.springer.com/chapter/10.1057/9781137318886_5. (дата звернення 30.10.2023р.).
51. Forex Futures: What They are, How They Work.
URL:<https://www.investopedia.com/terms/f/forexfutures.asp>. (дата звернення 30.10.2023р.).
52. McDonald Robert. Derivatives Markets. Addison Wesley. 2013. 881 p.
53. The World Federation of Exchanges publishes 2022 Full Year Market Highlights. URL:<https://www.world-exchanges.org>. (дата звернення 30.10.2023р.).
54. Understand What Are Currency Derivatives In Detail.
URL:<https://www.5paisa.com/finschool/course/currency-derivatives-beginners-module/what-are-currency-derivatives>. (дата звернення 30.10.2023р.).
55. WFE Full Year Statistics 2022. URL:<http://www.world-exchanges.org>. (дата звернення 30.10.2023р.).
56. What Is Cryptocurrency: Types, Benefits, History and More.
URL:<https://www.simplilearn.com/tutorials/blockchain-tutorial/what-is-cryptocurrency>. (дата звернення 30.10.2023р.).
57. What Is Currency Derivatives?
URL:<https://www.hdfcbank.com/personal/resources/learning-centre/invest/what-is-currency-derivatives-and-its-types>. (дата звернення 30.10.2023р.).
58. Finance. Currency. URL:https://www.google.com/finance/quote/EUR-USD?sa=X&ved=2ahUKEwismJfsnqqCAxX_KxAIHSjBDWEQmY0JegQICBAr&window=5Y. (дата звернення 30.10.2023р.).
59. Foreign exchange derivative.
URL:https://en.wikipedia.org/wiki/Foreign_exchange_derivative. (дата звернення 30.10.2023р.).

60. The Importance of Fundamental Analysis in Forex Trading.

URL:<https://acy.com/en/market-news/education/the-importance-of-fundamental-analysis-in-forex-trading-140050>. (дата звернення 30.10.2023р.).

61. What is speculation and how does it affect your investments?

URL:<https://www.bankrate.com/investing/what-is-speculation>. (дата звернення 31.10.2022.).

62. What is speculation and how does it work?

URL:<https://housing.com/news/what-is-speculation/>(дата звернення 31.10.2022.).

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України